

Kimɔ Tom Yesus Krist te yi Mark ketima

Mekana mete yɔkɔ, yo Mark kete yo. Yiŋa dɛno dɛyene nde Jaŋ. Nye mɔ Yerusalem. A kendima budɛyate bene Pol bu Barnabas. A nembima meyasi ne kwet kwet ke moy mekana mene kwa Matiyo bene Lukas.

To mekana mete yi nye ketima ke tɛdɛya nde, Krist ba mɔ te e kele mesay nye besɔ. A kelma kimɔ mekele budɛyate ke jongwe ne. Yo yakanɔwe tɛdɛye nde, a ba Njambiyɛ.

Wuse yakama ba ke mekana maka ke nyangwe menɔabiye yini:

1. Kandina mesay me Yesus ke njoka bomo (kumte 1).
2. Mesay mete yi Yesus kelma ke (kumte 1-13).
3. Yesus wokunama ne Njambiyɛ kumɔ ke son (kumte 14-15).
4. Womiya Yesus ne duwa ne ke pe dɛyobo (kumte 16).

Kasi Jaŋ te mɔ tɔpuna bomo

*ke mɔɔku
(Mt 3; Lk 3; Jɛ 1)*

¹ Kimɔ Tom te yi lepe kasi Yesus Krist te Monɔ Njambiyɛ ke kandima deke: ² Yo kandima nda yi Esayi te mɔ punja meɛpi me Njambiyɛ ketima ke. A ketima nde: <Beŋa, mi ke kande tomɔ mɔ tomun ne we, na ke kandi kobile nje tike we.

³ Wete mumo ke kembidya ke moy kongor nde: Wune kômbila nje Baba Mboko. Wune têmbidya menje mene ne ngben. > ⁴ Diyɔ ke kɔnte, ε Jan dya nye bo ke topuna bomo ke moroku ke kongor, pele ke kasi topuna bomo ke moroku nde, bo yênsangwe temo jaye nde, bo tɔpa bo ke moroku, né Njambiyε tiki mebeyo man ne ngwete. ⁵ Botu be Yerusalem nε botu be meneti me Yuda hene dikima kε ke yene. Bo dikima jaye beya mekele man ke mbombu bomo, ε nye diki tope bo ke Yurdε. ⁶ Jan dikima lenje wete lambɔ te yi bo kelma ne memburu me *samo. Kanda te yi nye dikima lenje ke jon kε, bo kεl yo ne kotu nyamo. A dikima dye bedolo nε mutɔ me jo te yi nye dikima dolo ke liko kε. ⁷ A dikima pele lepɔ nye bomo nde: «Wete mumo ke nje ke kon mbe. A ne deti kwɔ mi. Mi ti yaka ditima yi wunje kol menakala ke kol ne na. ⁸ Mi topuma mbe wune ke moroku. Yasi wete, ke be nye, a ta tope wune ke Kimɔ Sisij.»

⁹ Ke ngimo te yite, Yesus dyanma wule Nasaret ke meneti me Galile. ε Jan tope nye ke moroku ke Yurdε. ¹⁰ Ke ngimo te yi Yesus ba ke bendɔ ndi ngindi deke kε, a beɔa dyobo ke nembiye, ε Kimɔ Sisij piye nje ke yotu ne nda pepo. ¹¹ ε wete men wule dyobo lepɔ nde: «We Monɔ mbe, son temo mbe, temo mbe hene ke yotu yo.»

¹² Ndana ndana, ε Kimɔ Sisij kanje Yesus kenje ke kongor. ¹³ A kwandya metu kamoni mate. Ke metu te yinori *Satan ba ndi ke boɔe nye. Yesus jonnama mate ke njoka benyamo be liko, ε bejaki be Njambiyε diki kelɔ mesay nye nye.

14 Ke bo ma si biye Jan nyε ke jobo ké, ε Yesus kwá kè ke meneti me Galile pele Kimo Tom Njambiyε nyε bomo. 15 A dikima lεpo nde: «Ijgimo te yi Njambiyε pesima ké ma dya, *Kando Njambiyε ma wuta. Wunε yênsangwε temo jaye sendi Kimo Tom.»

*Yesus ke tōke bosa bejεke bene
(Mt 4; Lk 5)*

16 Yesus bā ke kwá ke gon nyangwε mato Galile. A benma Simo benε Andere, man ne Simo ke betε bulajama ke nyangwε mato, keto bo bā botu be wona benjanjo. 17 ε nyε lεpe nyε bo nde: «Wunε bēngwε mi, mi ta kelo nde, wunε kpāl be botu be dalna bomo, tedye nje Njambiyε.» 18 Ndana ndana, ε bo ngbese mebulajama man bεngwε nyε. 19 Yesus tongidyama kumo mbombu ne mbet, ε nyε benε Jak te mono Sebede benε man wene Jan. Bo bā ke moy landi ke kombile mebulajama. 20 Ndana ndana, ε Yesus jeba bo, ε bo tike sangwε wan Sebede ke moy landi benε botu be mesay kwá bεngwε nyε.

Yesus ke sojε beya sisij ke

yotu wεte mbam

21 Ke kōnte, ε Yesus kwá benε bejεke benε benori kè ke Kapernawum. Ke yeso *Saba ma dya, ε nyε nyiņε ke moy mbanjo mewesidya me Beyuden tedye bomo mεlεpi me Njambiyε. 22 Bomo ngbakimama kwalo tedya yasi te yene budyate, keto a dikima tedye bo meyasi ne deti Njambiyε. A tĩ be ke tedye nda yi botu be ketina

meyasi na. ²³ Ke ngimo te yite wete mbam te ε ba ne wete beya sisin ke yotu ko ba ke moy mbanjo mewesidya man. ²⁴ E nye kembidya lepɔ nde: «Yo nge, Yesu te mo Nasaret, sine wune ne lepi te nda? 'We njaki nje girise wuse? Mi duwa we kimote, we pupuna mo te yi Njambiyε tokuma njese.» ²⁵ E Yesu bama ne beya sisin lepɔ nde: «Diɓo numbu yo, pundo ke yotu mbam ko.» ²⁶ E beya sisin jale mbam ko beyate kwa pundo ke yotu ne ne nyanɔwe kambi. ²⁷ E sosu bomɔ hene siye ne hirek, ε bo diki diyna tande yan nde: «Yike ba nge? Yike ba kwalɔ jonja tedya yasi te nda? A tedya gba yasi ne ngunɔduye. A ke bama ko ne beya mesisin, beya mesisin ke wokuna ne nye.» ²⁸ Ndana ndana, ε dino Yesu wume nyanja yaka ne meneti me Galile hene.

Yesu ke sidye yinɔ budya mekon

²⁹ Ke bo ma pundo ke mbanjo mewesidya me Beyuden ke, ε Yesu kwa bene be Jak ne Jan ke ke tu Simon bene Andere. ³⁰ Yinɔri ki ne Simon ε nyari ba metinɔngwe ne duku. E bo lepe kasi ne nedo nye Yesu. ³¹ E nye ke ke keki nyari kenje bo tambidye ne nye. E kon duku siye ke yotu ne, ε nye teme ke kelo mesay nye bo.

³² Ke bekoko ma dya, tu me ke yinɔ, ε bomɔ bu botu be kon hene ne botu bete be ba ne beya mesisin ke yotu baka nje no ke yi Yesu. ³³ E botu be dya hene ngbo wesidya ke numey tu. ³⁴ A sidya mboya mekon me budya bomɔ, sonje sendi budya beya mesisin ke yotu bomɔ. A ti be ke jaye nde, beya mesisin lepinangwe na, keto beya mesisin duwa nye kimote. ³⁵ Yi ke no

njenamenɔ piŋɔ te yi yasi ndi gba ne mbi mbi mbilip ké, ε Yesus tɛmɛ pundɔ kwɔ̀ kè ke wɛtɛ mbey te yi bɔ̀ kinɛ bomɔ̀ ketɛ ké kè ngwɛta ne Njambiyɛ. ³⁶ Ε Simɔ̀n bɛnɛ botu bɛtɛ bɛ bɛnɛ bo bɔ̀ baka bɛngwɛ nyɛ nɛdɔ. ³⁷ Kɛ bo ma dolɔ nyɛ ké, ε bo lɛpɛ nyɛ nyɛ ndɛ: «Bomɔ̀ hɛnɛ kɛ gosɔ wɛ.» ³⁸ Ε nyɛ yɛnsa nyɛ bo ndɛ: «Hɛ kwân kè kɛ yiŋa membey kɛ mɛdya mɛtɛ yi kɛ mbombu wusu ké, né mi kè pel sendi mɛlɛpi mɛ Njambiyɛ mɛtɛ, ketɔ mi ma njáki ketɔ te yitɛ.» ³⁹ Ε nyɛ tɛmɛ kwɔ̀ kɛndɔ ne mɛnɛti mɛ Galilɛ hɛnɛ pelɛ Kimɔ̀ Tom kɛ mɛmbanjo mɛwɛsidya mɛ Beyudɛn, sonɛ sendi bɛya mɛsisin kɛ yotu bomɔ̀.

Yesus kɛ sidyɛ kɔ̀n ndoko

*wɛtɛ mbam
(Mt 8; Lk 5)*

⁴⁰ Wɛtɛ mɔ̀ ndoko njá kɛ yi Yesus kusɛ mɛbɔ̀n kɛ mbombu wɛnɛ ngwɛta ne nyɛ lɛpɔ̀ ndɛ: «Ijgɛ wɛ kwadɛyɛ, ɔ̀ yakama kelɔ̀ ndɛ, yotu mbɛ bɛ́ki ne kpɛlɛ kpɛlɛ.» ⁴¹ Ε Yesus gwe ngwɛtɛ wɛnɛ sambilɛ bo kpokɛ ne nyɛ lɛpɔ̀ ndɛ: «Mi kwadɛya, yotu yɔ̀ bɛ́ki ne kpɛlɛ kpɛlɛ.» ⁴² Ε ndoko siyɛ kɛ kiya mbey kɛ yotu nɛ. Ε yotu nɛ bɛ ne kpɛlɛ kpɛlɛ. ⁴³ Ε Yesus yɔ̀kidɛyɛ nyɛ kɛ kiya mbey kidɛyɛ nyɛ ndɛ: ⁴⁴ «Kpɛ, wɛ tɪ̀ yekidɛya mɛyasi mɛtɛ yi kwanɲama ké nyɛ mumɔ̀ na. Yasi wɛtɛ, kɛn tɛdɛyɛ yotu yɔ̀ nyɛ mɔ̀ nyɛna sadaka nyɛ Njambiyɛ, nɛ wɛ kɛn kelɔ̀ sadaka nda yi Mɔ̀yisi pɛsima ké, ketɔ yotu yɔ̀ mɛ ne kpɛlɛ kpɛlɛ, né bomɔ̀ duwɛ ndɛ, kɔ̀n yɔ̀ siyma.» ⁴⁵ Ko bɛkɔ̀ dɛtɛ, mbam kɔ̀ kwanɲama kandɛ pelɛ mɛyasi mɛtɛ yi

kwanama ké ke membey hene nye bomo. Dete, Yesu tĩ be se ne deti te yi nyiŋe ke wete dya ke misi me bomo na. A dikima diyo ne nan ke membey mete yi bomo yeti kete ké. Bomo dikima wule membey hene nje ke yene.

2

Yesu ke kelɔ nde, wete mo

jemti kēndi

(Mt 9; Lk 5)

¹ Mɔno metu kwanma ke kɔnte, ε Yesu yɔkwe wolo ne kɔko kɛ ke Kapernawum. Bomo wokuma nde, a ke moy tɔ. ² Ε budya bomo ŋbo wesidya komete, ko mɔno mbey tĩ be se na ko ke keki numey. Yesu ba ke pele melɛpi me Njambiyɛ nye bo. ³ Ndana, ε baŋa bomo yini sobe wete mo jemti nje no ke yene. ⁴ Bo tĩ be ne deti te yi kumo ne nye ke mbombu Yesu na, keto nyanŋwe ŋgil bomo. Dete, ε bo bendɛ tosiyo, toso yaka ne mbey kome nye ba ké, pidye tan nè mo jemti metinɛŋwe kete. ⁵ Ke Yesu ma beŋe gbate nde, bomo baka tikima temo ne nye ké, ε nye lɛpe nye mo jemti nde: «Mɔnmbɛ, mebeyo mo, mi ke tiko yo ne ŋwete.» ⁶ Baŋa botu be ketina meyasi ba metidye womete. Ε bo diki takina lɛpo ke moy metemo man nde: ⁷ <Nan yi mbam ko lɛpina deke ké? A ke gbuto gba ne Njambiyɛ. Nda yakama tiko mebeyo me mumo ne ŋwete ko? Kine mumo na, ndi Njambiyɛ nyɛpo!> ⁸ Yesu duwa metake man ke moy temo ne ke kiya mbey. Ε nye lɛpe nye bo nde: «Keto ŋge yi wune be ne njel metake dete ke moy

metemo mun ké? ⁹ Nè lepinate nye mo jemti nde: «Mebeyo mo, mi ke tiko yo ne ngwete,» nè lepinate nde: «Tema, boṅṅo taṅ yo kendo,» kelna ṅge kwà jəwə ke njokate? ¹⁰ Yasi wete, mi ke kwadye nde, wune dúkwe nde, *Mɔno mumo ne deti te yi tiko mebeyo me bomo ne ngwete ke to meneti.» Dete, ε nye lepe nye mo jemti nde: ¹¹ «Mi ke lepo nye we nde: Tema, boṅṅo taṅ yo, dukwe kè tɔ yo.» ¹² Ε nye teme ne ṅget by taṅ ne pundo no ke misi me bomo hene. Ε bo hene ṅgbakima budyate lukse Njambiyε lepo nde: «Wuse tɔ pa beṅε yike ne toru na!»

*Jesus ke tɔke Levi
(Mt 9; Lk 5)*

¹³ Ke koṅte, ε Jesus yokwe ne koko kè pulo goṅ nyanṅwe mato. Bomɔ hene diyma nje ke yene. Ε nye dikɔ tedye bo melepi me Njambiyε. ¹⁴ Ndana ke ṅgimo te yi Jesus bɔ ke kwà ké, ε nye beṅε Levi te mɔno Alfe metidyε ke mbey kome bomo dikɔ gbo garama ké. Ε Jesus lepe nye nye nde: «Beṅgwe mi.» Ε Levi teme beṅgwe nye.

¹⁵ Ke ṅgimo te yi Jesus bɔ ke dyena ke tɔ Levi bene bejεke bene ké, ε baṅa budya botu be boṅna mɔni garama nè baṅa botu be mebeyo nje dyena sendi bene bo. Yo nde, budya botu be boṅna mɔni garama nè budya botu be mebeyo dikɔma beṅgwe nye. ¹⁶ Ke botu be ketina meyasi bete be bɔ ke njɔṅ *Befarisε baka ma beṅε nde, Jesus ke dyena bene botu be boṅna mɔni garama nè botu be mebeyo ké, ε bo lepe nye bejεke bene nde: «Keto ṅge yi nye dyena ke kiya mbey bene botu be boṅna mɔni garama nè

botu be mebeyo ké?» ¹⁷ Ke Yesus ma woko dete ké, e nye lere nye bo nde: «Yeti botu bete be ne membundo weynate baka sa nje mo nyeti na, yasi wete, yo ndi botu be kone baka. Mi ti njaki nje jeba ngben bomo na, mi njaki nje jeba botu be mebeyo.»

¹⁸ Wete yeso bejeka be Jan te mo topuna bomo ke moroku ne *Befarisɛ ba ke kiyɔ medye. E bomo nje diye Yesus nde: «Bejeka be Jan ne be Befarisɛ ke diki kiyɔ medye. Ma keto nge yi bejeka te bo ti kel sendi dete ké?» ¹⁹ E Yesus yensa nye bo nde: «Nge mumo kele gwaki jeba beso bene ke mekebi mete, 'beso ma kiyɔ medye piɔ te yi nye ndi kete bene bo ké? Ko na, ngimo hene te yi nye ndi kete bene bo, bo yeti ne deti te yi kiyɔ medye na. ²⁰ Yasi wete, ngimo ta dya, ngimo te yi bo ta soɛ ne nye ke mebo man. Yo ke ngimo te yite yi bo ta kiyɔ medye yey.

²¹ «Mumo ti bon pel jonja lambɔ nje dato ke lambɔ te yi ma buto ké na. Keto nge yo kelna dete, pel jonja te ma nyukute njombu te. O beɛna, nyal te ma nje doko kwa to te. ²² Sendi, mumo ti sopita jonja menjam nye ke boru membe na. Keto nge yo kelna dete, menjam ta wudye kelo nde, membe posukwe. O beɛna, menjam ne membe ma si yambile gwe nyine siri. Yo nde, mumo sopita menjam nye ke jonja membe.»

*Yesus ke lepina ke kasi yeso Saba
(Mt 12; Lk 6)*

²³ Wete yeso Yesus ba ke kwa ke moy mengwan mete yi bo bema nyambi te yi bo kele ne mampa ké. Yo ba ke yeso *Saba. E bejeka bene nye

bo ke lekina mato mete kwey ne kwey kwã no.
 24 Ε *Befarisε lepe nye nye nde: «Benã ndi, keto
 ηge yi bo kele yasi te yi membonga musu kidye
 nde, mumo ti kel ke yeso Saba ké?» 25 Ε Yesus
 yensa nye bo nde: «Yite nde, wune ti pa tolo
 yasi te yi kumande Davit kelma ke ηgimo te yi
 yasi kwanma nye yi nye gwã nja bene botu bene
 ké? 26 Yo nde, a nyinma ke mbanjo Njambiyε
 ke ηgimo te yi Abiyatar ba nyanawe kum botu
 be nyena sadaka nye Njambiyε ké, bu memampa
 mete yi diyε ke mbanjo Njambiyε ké dye, bu
 sendi yina nye botu bene. A kelma dete ko beko
 nde, yo ndi botu be nyena sadaka nye Njambiyε
 bepo yãkanawe dye yo.» 27 Ε Yesus nje lepo nye
 bo nde: «Njambiyε tembidya yeso Saba yi kame
 ne mumo. A ti kusu mumo keto yeso Saba na.
 28 Dete, yo mi *Mono mumo diyε ko ne yeso Saba
 sendi.»

3

Yesus ke sidye jemti wete mbam

ke yeso Saba

(Mt 12)

1 Ke kante, ε Yesus kwã nyine wolo ke mbanjo
 mewesidya me Beyuden. Wete mbam ba
 womete, bo ne ma jeme be ne fengelen. 2 Baɗa
 bomo ba ke pemo Yesus yi bene, simande a ta
 sidye kon mumo ke yeso *Saba, ne bo kwedya
 nje te yi lepo nde, a kelma yina beya yasi. 3 Ε
 Yesus lepe nye mbam te yi bo ne ma jeme be
 ne fengelen ko nde: «Tema womeri ke bembe
 bomo.» 4 Ε Yesus nje diyε bo nde: «Membonga

mun lépi ne nge? 'Bo kâma mumo ke yeso Saba, ho bo kél nyaló ne nye? Nè jongwa mumo nè wona ne, yasi te nda yi mumo yákaŋgwe kelo ke yeso Saba ké?» E bo díye ne kpiŋgbili kine bute numbu na. ⁵ E Yesus woke ŋgambi kaŋe misi beŋe ne bo hene kola, keto metemo man ba ne keskere. E nye lepe nye mbam ko nde: «Sambila bo.» E nye sambile bo. E bo te yi ma jemé ké yokwe nje ke mbey te. ⁶ E *Befariş punde beke beke bene botu bete be ba ke njoŋ Kumande Herod baka kè kelo kutu yí sa nje te yi bo yakama wo ne Yesus.

⁷ Yesus jisima kwa bene bejeki bene kè pulo nyaŋgwe mató. Nyaŋgwe ŋgil bomó beŋgwa nye. 'Bo wúla Galile, ⁸ wule Yerusalem nè Yuda hene, wule Idume nè poku te yi Tir nè Sidon. Nyaŋgwe ŋgil bomó te nja ke yi Yesus, keto bo wokuma meyasi hene te yi nye dikima kelo ké. ⁹ E nye lepe nye bejeki bene nde, bo bôŋ wete monó landi bakidye womete ladye ne nye, kambó nyibi nyibi ŋgil bomó te yike me nje matima nye. ¹⁰ Yo nde, nda yi nye dikima sidye kon budya bomó dete ké, e bomó hene be ba ne mboya mekon baka dikima matima nye yí sa nje te yi kpoke nye. ¹¹ Ke be beya mesisiŋ, ŋgimo hene te yi bo dikima kaŋe misi beŋe nye, bo dikima kuse meboŋ ke mbombu wene kembidya nde: «We Monó Njambiyé!» ¹² Yasi wete, a dikima kidye bo nde, kpe, bo tí kel nde, mumo dúkwe nye na.

Yesus ke tóke botu be tomun

kamɔ jɔ yiba
(Lk 6)

¹³ Yesus njá kwá bendɔ keki jeba botu bete be nye kwadya nde, bo njáki baka. E bo kè ke keki ne. ¹⁴ E nye tɔke bomɔ kamɔ jɔ yiba be ta dɔyɔ ke keki ne baka, na tom bo sendi kenje ke pele Kimɔ Tom, ¹⁵ nye sendi bo dɛti te yi soɲe beya mesisiɲ ke yotu bomɔ. ¹⁶ Mɛdɪnɔ mɛ bomɔ kamɔ jɔ yiba te be nye tɔkuma baka, yoke: Yo ne Simɔn te yi nye loma nye nde Piyer kɔ. ¹⁷ Yo ne Jak te mɔnɔ Sebede benɛ maɲ wene Jaɲ. Yesus loma bo nde Bowanerges, yite nde Bonɔ be lum mbiyɔ. ¹⁸ Yo ne Andere nɛ Filip nɛ Bartelemi nɛ Matiyo nɛ Tomasi nɛ Jak te mɔnɔ Alfe nɛ Tade bɔ Simɔn te yi bo jeba nde Mɔnɔ kandɔ kɔ, ¹⁹ nje bɔ Yudas Iskariyot, mɔ te e dɔyɔngwa Yesus kɔ.

Kasi lepina lepi gbutu sunɔwe

ne Kimɔ Sisiɲ
(Mt 12; Lk 11)

²⁰ Diyɔ ké, e Yesus nje yɔkwe kè pe tɔ benɛ bejেকে benɛ. Bo tɪ be ne mɔnɔ ɲgimɔ te yi dɔye mɔnɔ yaɲa na, keto nyangwe ɲgil bomɔ njá wesidya wolo komete. ²¹ Ke bemaɲ ne Yesus ma woko dɛte ké, e bo kè, né bo kè bɔ nye kwá nɔ, keto bo dɪkima lepɔ tande yan nde: «A ke kɔnɔ ne to.» ²² E botu be ketina meyasi bete be wulma Yerusalem baka lepe nde: «A ne *Kum beya mesisiɲ te yi bo jeba nde *Belsebul kɔ ke yotu. A sóɲa beya mesisiɲ ke yotu bomɔ ne dɛti te yi Kum beya mesisiɲ.» ²³ Ndana, e Yesus jeba bo lepɔ nye bo ne nje kanɔ nde: «'*Satan ne

nguru wene yakama dudye yotu ne ne nje te yin?
²⁴ Ke kiya botu be kando wete baka ke bembe lu dyambi tande yan, kando te ti ke mbombu na. ²⁵ Sendi, ke kiya botu be moy tu wete baka ke bembe lu dyambi tande yan, moy tu te ti ke mbombu na. ²⁶ Dete, nge Satan lu dyambi sungwε ne yotu ne ne nguru wene baka yotu ne ke bembe, a ti ke mbombu jonna na, yasi wete, a ta yambile. ²⁷ Mumo ti yaka nyine ke tu wete ngabolo mbam yi wenjile meyasi mene kine pa kande biye nye woto nye, na nje wenjile meyasi mene na. Yo nde, nge nye si kande woto nye, a ma nje wenjile meyasi me tu dyene yey.

²⁸ «Gbakasi yi mi lepe nye wune ke: Njambiyε yakama tiko bomo ne ngwete ke beya yasi hene te yi bo kele ne ke kwalo lepi gbutu hene te yi bo yakama lepo sungwε ne nye ke. ²⁹ Yasi wete, mumo hene ε ta lepo lepi gbutu sungwε ne Kimo Sisin, ko Njambiyε ti tiko mo te ne ngwete wete yeso na. Yo nde, mebeyo mete ta diyō ke to ne kpo ne kpo.» ³⁰ Yesus lepi dete, keto bo dikima lepo nde, a ne beya sisin ke yotu.

Beman be Yesus, yo be nda?

(Mt 12; Lk 8)

³¹ Semo semo, ε nyangwε ne Yesus bene beman dyā diyō ke sε tomo mumo, na ke jeba nye.

³² Nyangwε ngil bomo ba metidyε linje nye. ε bo lepe nye nye nde: «Beηa, nyongwε ke sε bene bemon, bo ke dita we.» ³³ ε nye yeηsa nde: «Nda nyanmbε? Be nda beman bembε?» ³⁴ ε nye kanε misi beηε ne botu bete be ba metidyε linje nye baka lepo nde: «Ne bēηa, nyanmbε ne beman

bembɛ, bo baka! ³⁵ Yo nde, mumɔ hɛnɛ ɛ keɛ yasi te yi Njambiye kwadyɛ, mɔ te maɲmbɛ ho dƳɔmbu dƳɛmbɛ ho nyanɲmbɛ.»

4

*Kanɔ ke kasi mɔ bɛna mbeki
(Mt 13; Lk 8)*

¹ Kɛ kɔɲte, ɛ Yesus basidye nye numbu ke tedya bomɔ meɛpi mɛ Njambiye ke goɲ nyanɲwɛ matɔ. Nyanɲwɛ ɲgil bomɔ nɲa wesidya ke kɛki nɛ. ɛ nye bɛndɛ wɛtɛ landi dɪyɔ mɛtidye kɛte ke to dƳuku. ɲgil bomɔ hɛnɛ bɔ ke ɲgindi ke goɲ. ² A bɔ ke tedye bo budya mɛyasi nɛ nje mekanɔ. Kɛ ɲgimɔ te yi nye bɔ ke tedye bo mɛyasi kɛ, ɛ nye lɛpɛ nye bo nde: ³ «Nɛ lɛɲgwe mɛtɔ ke yasi te yi mi ta lɛpɔ kɛ. Wɛtɛ mɔ bɛna mbeki kwanɲma kɛ ɲgwan yɪ kɛ nyanje kwalɔ. ⁴ Kɛ ɲgimɔ te yi nye bɔ ke nyanje kwalɔ kɛ, ɛ yiɲa balɛ ke nje. ɛ bɛnɔn si nje dɛye yo. ⁵ Yiɲa balma ke mbey te yi bɔ tandɛ mɛtari kinɛ budya gbɛla mɛnɛti kɛte na. ɛ yo lo nɛdɔ, kɛto mɛnɛti tɪ bɛ dimnate na. ⁶ Yasi wɛtɛ, ke yesɔ ma panɔ, ɛ yo si nyɔɔ sɔsɔ, kɛto mekanɲil mɛte tɪ kumɛ womaɲa na. ⁷ Yiɲa balma ke mbey te yi bɔ nɛ mɛɲgombiya kɛte kɛ. ɛ mɛɲgombiya jɪ si ɲganɲgile yo, kwalɔ te kinɛ nye mɛmbumɔ na. ⁸ Yiɲa kwalɔ nɲa balɔ ke kimɔ mɛnɛti. ɛ yo jɪ dɔkɔ wumɔ mɛmbumɔ. Kwalɔ te wɛtɛ nya mɛmbumɔ kamɔtati, ɛ wɛtɛ nye kamɔtan jɔ kamɔ wɛtɛ, ɛ wɛtɛ nye nɛ gɔmay.» ⁹ Kɛ kɔɲte, ɛ Yesus lɛpɛ nde: «Mɔ te ɛ nɛ mɛtɔ te yɪ wokɔ pɛ, a wɔku!»

10 Kε nye ma nje tika nyερo kέ, ε botu βete βe βa ke keki ne βaka, nε βeβeke βene kamɔ jɔ yiba diyε nye to kanɔ te. 11 Ε nye lεpe nye βo nde: «Yo ndi wunε yi Njambyε nya deti te yi duwe meyasi mete yi ma βέki sɔɔyate ne mbombu ke kasi *Kando Njambyε kέ. Yasi wete, ke yi gbela bomɔ, meyasi hene kwánj ne nje mekanɔ. 12 Yo kwánjnanɔwe dete ke yan, né βo βεj yasi senɔgile kine duwe yasi te yi βo βεje kέ na, né βo lenɔwe metɔ wokɔ kine biye to yasi te yi βo woke kέ na. Yo kέlnanɔwe dete, ma βo nje yejsa temɔ, ma Njambyε nje tiko βo ne ηɔwete ke βeya mekele man.»

13 Yesus njá kè mbombu lερo nye βo nde: «Yite nde, wunε yeti ke wokɔ to kanɔ te na? Nɔge βe nde, wunε t̃i woke na, ne ta kelɔ nan yí wokɔ ne to mekanɔ hene? 14 Kwalɔ te yi mɔ βena mbeki nyanja kέ, yo tedya melepi me Njambyε. 15 Nje te yi yija kwalɔ balma kete kέ tedya botu βete βe woke melepi me Njambyε. Ke kɔnte, *Satan njá nedɔ nje sɔje melepi mete yi nyinma ke temɔ yan kέ. 16 Mbey te yi βa tande metari yi yija kwalɔ balma kete kέ tedya botu βete βe woke melepi me Njambyε, jaye yo nedɔ ne mesosa, 17 ma βo t̃i pa lo megata na. Deti sumna kol kikwe yeti na. Nɔge βo sanɔwa ne yija meρoku ho tedye βo yija meβone keto melepi me Njambyε kέ, ɔ βéja, βo jatidya kol ke βeya nje. 18 Mbey te yi βa ne menɔgombiya yi yija kwalɔ balma kete kέ tedya botu βete βe woke melepi me Njambyε, 19 yasi wete, kesa temɔ ke meyasi mete yi ηɔimɔ te yɔko nε kasi kusuku te

yi diki sebile temo bomo ké nè yiŋa mewofo ma si nyiŋe temo yan ŋgaŋgile mɛlɛpi mɛ Njambiyɛ. Ɔ bɛŋa, mɛlɛpi mɛ Njambiyɛ te yi bo wokuma ké tí kelɔ se yaŋa na. ²⁰ Ma kimɔ menɛti te yi yiŋa kwalɔ balma kete ké tɛdya botu bɛte bɛ woke mɛlɛpi mɛ Njambiyɛ jayɛ yo kwɔ wumɔ mɛmbumɔ. Wɛtɛ kɛ nyɛ kamɔtati, mbaŋa kɛ nyɛ kamɔtan jo kamɔ wɛtɛ, ma wɛtɛ kɛ kɛ nyɛ nɛ gɔmay.»

*Kano kɛ kasi lambo
(Lk 8 nɛ 11)*

²¹ Yesus ka sendi mbɔmbu lɛpɔ nyɛ bo nde: «'Mumɔ kwɛnja ka lambo nje bu mbe buse nɔ ho bu tiko kɛ nji taŋ? 'A ti bɔŋ kase kɛ to tɛbɛl na? ²² Kɛto kinɛ yaŋa te yi bɛ sɔɔyate yakama dɛiyɔ kinɛ pundɔ puyɛ na. Sendi, kinɛ yaŋa te yi bɛ sɔɔyate yakama dɛiyɔ nde, bomɔ tí duwɛ na. ²³ Mɔ te ɛ nɛ mɛtɔ te yí woko nɛ pɛ, na woku!» ²⁴ Ɛ Yesus nje lɛpɔ sendi nyɛ bo nde: «Wunɛ dɛiy nɛ sɔsɔ kɛ yasi te yi wunɛ woke ké. Njambiyɛ ta nyɛ wunɛ yasi bɛŋgwɛ ndi kiya dɔko mapi te yi wunɛ yeke nɛ yasi kete nyɛ bɛsɔ ké. Ma a ta dokidye yiŋa yasi kɛ to te nyɛ wunɛ. ²⁵ Yo nde, bo ta dokidye yiŋa yasi nyɛ mɔ te ɛ mɛ nɔ kɔ. Ma pɛ yi yɔko ɛ kinɛ yaŋa kɔ, bo ta soŋɛ ko mɔnɔ yasi te yi nyɛ nɔ ké.»

Kano kɛ kasi kwalɔ te yi lo ju nyɛpɔ

²⁶ Yesus nja kɛ sendi mbɔmbu lɛpɔ nde: «*Kandɔ Njambiyɛ kwɔŋŋaŋgwɛ nda yi mumɔ kɛ nyanje nɛ kwalɔ kɛ ŋgwan ké. ²⁷ Kɛ kɔŋte, ko a yâki ko a pɛm tu nɛ yesɔ, kwalɔ kɛ lo nɛ

dɔkɔ kinɛ nde, nyɛ nɛ ɲguru wɛnɛ dũkwɛ nda yi yo kwanɲa nɔ kɛ na. ²⁸ Mɛnɛti nɛ ɲguru wɛnɛ kɛ kelɔ nde, nyambi wũm kandɛ kɛ lonate kumɔ kɛ wumnate nje kumɔ kɛ ɲgimɔ te yi yo ta si tandɛ dɛtɔ kɛ. ²⁹ Kɛ yo si dɛtɔ dɛtɛ kɛ, ɔ bɛɲa, ndana ndana a nya bɔ kɛ mɛsay, ketɔ ɲgimɔ soɲna nyambi kɛ ɲgwanɲ sima dya.»

Kanɔ kɛ kasi wɛtɛ mɔnɔ mbumɔ

*nde mutar
(Mt 13; Lk 13)*

³⁰ Kɛ kɔɲte, ɛ Yesus nje lɛpɔ sendi nde: «Hɛ yakama lɛpɔ nde, *Kandɔ Njambiyɛ nda ɲge? Hɛ ta yekidyɛ ba kwalɔ kanɔ te yɛn yí yekɔ nɔ? ³¹ Yo nda wɛtɛ kwalɔ mɔnɔ mbumɔ nde mutar yi bɔ bɔ yikilɛ kɛ mɛnɛti kɛ. Mbumɔ te kwɔ yɛlɔ kɛ njoka mɛkwalɔ hɛnɛ te yi dɛiyɛ kɛ to mɛnɛti. ³² Ma yasi wɛtɛ, kɛ bɔ si yikilɛ yo kɛ mɛnɛti kɛ, yo kpál nje jɔ dɔkɔ kwɔ kwalɔ menyiɲɔ hɛnɛ, nyɛ nyangwɛ mɛbɔ mɛtɛ. ɔ bɛɲa, bɛnɔn má nje sumɔ mɛtu man kɛ mɛbɔ mɛtɛ jɔɲna kɛ wukumɛ te.» ³³ Yesus dɛkima kwɔ nɛ nje budya mɛkanɔ nda yikɛ dɛkɛ yí lɛpɔ nɛ mɛlɛpi mɛ Njambiyɛ nyɛ bɔmɔ. A dɛkima nyɛ mɛkanɔ saman te yi bɔ yakama biyɛ to te. ³⁴ Yo nde, ko a ɲ lɛpina nyɛ bɔ kinɛ nyɛ kanɔ ketɛ na. Yasi wɛtɛ, a dɛkima nɛmbɛ to mɛyasi hɛnɛ nyɛ bɛjɛkɛ bɛnɛ kɛ ɲgimɔ te yi bɛnɛ bɔ bɛ bɛpɔ kɛ.

*Yesus kɛ tɛmbidyɛ mbuku
(Mt 8; Lk 8)*

³⁵ Kɛ kiya yesɔ te bɛkoko ɛ Yesus lɛpɛ nyɛ bɛjɛkɛ bɛnɛ nde: «Wusɛ sâbikwɛ nyangwɛ matɔ

kè nginje te yoru.» ³⁶ E bo tike ngil bomo bu Yesus kwà nò nedo ne landi te yi nye bā ke moyte ko. Yinja melandi bā sendi ke njon ne. ³⁷ Ndana ndana, e wete nyangwe mbuku dya. E mekumbo menda ke landi. E landi kande dyena moroku. ³⁸ Yinori Yesus bā ne ke joko ke to filo, ke meta me landi. E bo jeme nye lepò nde: «Yekele, he ta giro ndana, 'yo yeti ke kelo ne we yaja na?» ³⁹ Yesus jemiya bama ne mbuku lepò nye nyangwe matò nde: «Yo sīy dte. We ti wati na.» E mbuku siye, e yasi hene yokwe be ne te ne semyek. ⁴⁰ E Yesus nje lepò nye bo nde: «Keto nge yi wune gwe wò dte ké? 'Yite nde, wune yeti ke tiko temo ne mi na?» ⁴¹ Bo gwà wò budyate, sosu ne hirek. E bo diki lepò tandè yan nde: «Yoko ba kwalò mo te nda yi gba mbuku nè nyangwe matò wokuna ne nye kò?»

5

Yesus ke soje beya mesisij ke

yotu wete mbam

(Mt 8; Lk 8)

¹ Bo njā sabiye kumo ke nginje nyangwe matò ke meneti me botu be Gerasa. ² Yesus piya ke landi yaka ne wete mbam ke wule ke menguku kome bo dikima pumbo bemun ké. A njā sangwa ne Yesus. Mbam te bā ne wete beya sisij ke yotu. ³ A dikima diyo ke menguku mete. Ko mumo wete ne wete ti be ne dte te yi woto nye na, ko nè mekol me sumba. ⁴ Yo nde, bo dikima nye mepoka ke mekol mene woto nye ne mekol me sumba. Ko dte, a dikima pamò mekol me sumba

leke mepoka ne ese ese. Mumo wete ne wete ti be se ne deti te yi kuse nye na. ⁵ A dikima diyo tu ne yeso ke menguku menori ne ke to mekeki. A dikima diyo ndi kemberi, ndi tendina yotu ne metari. ⁶ Ke nye ma kanje misi beje Jesus ke nje ne nan ke, e nye sedye ke kuse mebon ke mbombu wene ⁷ kemberiya lero ne men ke kwey nde: «Jesus te Monon Njambiyete te e kwanma meyasi hene ke kwey ko, sine we ne lepi te nda? Mi ke lero nye we ke mbombu Njambiyete nde, we ti tedya mi mebone na.» ⁸ A lepi dete, keto Jesus lepima nye nye nde: «Beya sisan, pundo duwe ke yotu mbam ko.» ⁹ E Jesus diyete nye nde: «Dino dyo nde nda?» E nye yensa nde: «Dino dyembe nde Nyanawe ngil, keto wuse ne buyo.» ¹⁰ E nye ngweta budyate ne Jesus nde, a ti lonjukwe bo ne poku meneti te yite na.

¹¹ Nyanawe kuru beabem ba ke dyena womete pulo to keki. ¹² E beya mesisan ngweta ne nye lero nde: «Kenjukwe wuse ke kuru beabem bari, ne wuse ke nyin ke yotu yan.» ¹³ E Jesus jaye. E beya mesisan punde duwe ke yotu mbam ke nyine beabem. Ndana, e kuru beabem siliye kombon ne beya soko ne bibibi ke gwadya ke nyanawe maton bebiye moroku si gwe. Buyo yan kumma nda tomay yiba. ¹⁴ E botu bete be ba ke bakidye beabem baka sedye kambo kwa ke yekidye kasi te ke nyanawe dya ne ke monon medya. E bomon sutiye ke beje yasi te yi kwanama ke. ¹⁵ Bo ka kumon kome Jesus ba ke. E bo beje mbam te e ba ne beya mesisan ne mbombu ke yotu ko ke diyo weynate ne

melambo ke yotu, gba nye mo te e ba ne ngil beya mesisiŋ ke yotu ko. E bomo gwe wo budyate. ¹⁶ Botu bete be diyma ke mbey te baka yekidya meyasi mete yi bo beŋma ke nye bo. Kande ke yi mo te e ba ne beya mesisiŋ ke yotu ko kumo ke yi beabem. ¹⁷ Dete, e botu baka nye numbu ke meŋgweta ne Yesuŋ nde, a kwâŋ londɔ ke meneti man.

¹⁸ Ke ngimo te yi Yesuŋ ba ke bendɔ landi ke, e mbam te e ba ne beya mesisiŋ ne mbombu ke yotu ko diyɛ nye nde, a ke kwadye kwa bene nye. ¹⁹ Yasi wete, Yesuŋ ti jaye na, a lepima nye nye nde: «Dukwe ke tu dyo suŋgwe botu bo, no yekidya meyasi hene te yi Baba Mboko kelma ne we ke nye bo, yekidye sendi nda yi nye gwa ne ngwete wo ke.» ²⁰ Ndana, e mbam kwa. E nye kande pelna yasi hene te yi Yesuŋ kelma ke yotu ne ke ke nyaŋgwe medya kamɔ te yi ba ke meneti mete ke. E bomo hene ngbakima.

Yesuŋ ke womiye wete monɔ ngɔndu.

Wete nyari ke kpoke numbu

*lambo Yesuŋ
(Mt 9; Lk 8)*

²¹ Yesuŋ kwanma ne landi yokwe ne koko kumo ke nginje te yoru. E nyaŋgwe ngil bomo nje wesidya ke keki ne. A ba ke ngindi ke goŋ nyaŋgwe matɔ. ²² E wete kum mbanjo mewesidya me Beyuden dya. Dino dyene nde Yayrus. Ke nye ma kaŋe misi beŋe Yesuŋ ke, e nye nje balɔ ke nji mekol mene ²³ ngweta budyate ne nye lepɔ nde: «Tiso monmbe, monɔ nyari ta gwe

ndana! Inja kase meɓo ke yotu ne, né kɔn ne siy, na ju.» ²⁴ E Yesus kwa bene nye. Nyangwe ngil bomo ba ke bengwe nye ne suk suk matima nye.

²⁵ Yinori wete nyari ba ke njoka ngil, mekiyo ba ke lekwe nye, yo me ke mesew kamo jo yiba. ²⁶ A beɓma meɓone budyate ke bengwa budya botu be nyeti ke no. A kwanɗya meyasi hene te yi ba nde, a jɔnangwe no ke, ko wokɔ monɔ mekamna ne mbet na. Kon kpalma ɗoko ɗoko ke no mbombu. ²⁷ A wokuma bomo ke lepo kasi Yesus. E nye kwa ne pulo kon bomo nyine moy ngil kpoke lambɔ ne. ²⁸ Keto nya ko dikima lepo ke moy temo ne nde: «Nge mi kpoke ndi gbela lambɔ ne, kon mbe ta siyo.» ²⁹ Ndana ndana, e mekiyo mete yi ba ke lekwe nye ke pesiye ke kiya mbey. E nye woke ke moy yotu ne duwe nde, kon ne siyama. ³⁰ Ndi ke kiya mbey sendi Yesus duwa nde, yina deti ne duwa ke yotu ne. E nye yensa ke njoka ngil diye nde: «Nda kpokuma lambɔ mbe ko?» ³¹ E bejeki bene yensa nye nye nde: «We ke beɓe nde, bomo deke ne suk suk ke matima we, ke konɗe, we ke kpalɔ diye nde: «Nda kpoke mi?» » ³² Yesus ka mbombu ngekila, na beɓ mo te e kelma yasi yinori ko. ³³ Nyari gwa wo ngwanɗa, keto a duwa yasi te yi dyanma nye ke. E nye nje kuse meɓon ke mbombu Yesus lepo yasi hene te yi kwanama ke nye nye. ³⁴ E Yesus nje lepo nye nye nde: «Monmbe, tikina temo te yi we no ke jɔngwa we. Kwanɗo ne te, kon yo siyama ne kpaya.»

³⁵ Yesus ba ndi ke lepina dete ke, yaka ne bomo ke wule ke tu Yayrus te kum mbanjo mewesidya

me Beyuden nje lepo nye nye nde: «We njangwe sendi yekele ne nge, ngondu wo ti si gwe.»
³⁶ Yasi wete, Yesus wokuma lepi te pupu meto, e nye lepe nye Yayrus te kum mbanjo mewesidya me Beyuden nde: «We ti gwaki wo yana na, siya te ndi nde, tiko temo ke yembe.»
³⁷ Yesus ti jaye nde, wete mumo bengwe nye na, soje ndi Piyer ne Jak bene man wene Jan. ³⁸ E bo kwu kumo ke tu kum mbanjo mewesidya me Beyuden ko. E Yesus dolo bomo ne ho, bana ba ke lelo kembidya ne kpe. ³⁹ E Yesus nyine tu, lepo nye bomo nde: «Ho te yike yi wune kele ke, yo keto nge? Keto nge yi wune lele ke? Monosike ti gwe na, a ke jak.»
⁴⁰ E bo nyete nye. Dete, e nye punje bo hene kenje se. E nye bu ndi sangwe ne mono ne nyanngwe ne mono ne botu bete be nye nja bene bo baka nyine no ke mbey kome mun monosike ba ke. ⁴¹ E nye biye monosike ke bo lepo nde: «Talita kumi!» Yite nde: «Momo ngondu, mi ke lepo nye we nde: Tema.»
⁴² E momo ngondu teme ndi ne nget ke kiya mbey nye kol ke kendi. A ba ne mesew kamo jo yiba. E bo ngbakima budfyate. ⁴³ E Yesus lepe nye bo nde, kpe, mumo ti dukwe yasi te yi kwanama ke na. E nye nje lepo nde, bo nyeki monosike medye.

6

Botu be Nasaret yeti ke tiko temo

*ke yi Yesus na
(Mt 13; Lk 4)*

1 Yesus punduma womete kwa kè ke dya dyene. E bejeki bene beṅgwe nye. 2 Ke yeso *Saba ma dya ké, e nye kande tedya bomo melepi me Njambiyé ke mbanjo mewesidya me Beyuden. Budya botu bete be dikima leṅgwe meto ke yasi te yi nye ba ke lepo ké ṅgbakimama. E bo diki lepo nde: «Mbam te yoko kwédyaṅgwe yike we? Njel dyanɔ te yike wula nye we? Ma deti kelna kwalɔ nyaṅgwe mekele mete yike wula ba nye we? 3 'A yeti kapinda, monɔ Mariya na? 'Yeti man ne Jak nɛ Yosɛs nɛ Yude nɛ Simɔn na? 'Sine bedyɔmbu yeti waka na?» Ma pe yan, bo beṅma nde, a ba yasi te yi jatidya bo kenje ke beya nje. 4 Yasi wete, e Yesus lepe nye bo nde: «Bo ti lúksa mo punja melepi me Njambiyé ke dya dyene, ke njoka bejadye bene ho ke moy kando dyene na. Bo lúksa ndi nye ke yiṅa membey.» 5 Dete, yo kelma nde, a ti kel yiṅa nyaṅgwe mekele womete na. A kasa ndi mebo ke yotu baṅa botu bekɔn ne mbet sidye mekɔn man. 6 Yesus ṅgbakimama keto bo ti tike temo ke yene na. Ke kɔnte, e nye kwa kendɔ saṅgwe medya mete yi ba ke poku te yite ké, tedye bomo melepi me Njambiyé.

Yesus ke tomɔ bejeki kamɔ jo yiɓa

*kenje kè lepina Kimɔ Tom
(Mt 10; Lk 9)*

7 Ndana, e Yesus jeɓa bejeki bene kamɔ jo yiɓa kande tomna yan yiɓa yiɓa. A nya bo deti te yi soṅe beya mesisiṅ ke yotu bomɔ. 8 E nye lepe nye bo nde, kpe, bo ti biya yaṅa kwa no

na, soŋe ndi tonɔgolo. Bo tɪ biya ko mɛɔfyɛ ko kɔbiyɛ ko mɔnɔ lito mɔni ɔakidɔyɛ kɛ jon na. ⁹ Ndi nde, bo yakama lɛŋe mɛnakala, ma mumɔ tɪ dokidɔya lambɔ yɪba kɛ yotu kwɔ nɔ na. ¹⁰ Kɛ kɔŋte, ɛ nyɛ lɛpɛ nyɛ ɔo nde: «Tɪ hɛnɛ te yi wunɛ ta nyɪŋe ya te, wunɛ dɪy ndi womɛte kumɔ kɛ ŋgimɔ te yi wunɛ ta kwɔ kɛ. ¹¹ Ma ŋge wunɛ kumɛ kɛ yiŋa mbɛy nde, ɔomɔ tɪ ɔy wunɛ kimɔte ho wokɔ mɛlɛpi mun na, nɛ wunɛ kwɔŋ womɛte. Komɛ wunɛ ta tɛmɛ yɪ kwɔ kɛ, nɛ wunɛ kɪtu ŋgbutu te yi ndama kɛ mɛkol mun kɛ yɪ tɛɔyɛ ɔo nde, ɔo kelma ɔɛyate.» ¹² Bo tɛmma kwɔ yɪ kɛ pɛlɛ mɛlɛpi mɛ Njambiyɛ nyɛ ɔomɔ nde, ɔo yɛŋsaŋgwe tɛmɔ. ¹³ Bo soŋma ɔɛya mɛsisɪŋ ɔudɔyate kɛ yotu ɔomɔ, lɔmbɛ mutɔ kɛ yotu ɔudɔya ɔotu ɔɛkɔn yɪ sɪɔyɛ nɛ mɛkɔn man.

*Kasi soŋ Jan
(Mt 14)*

¹⁴ Kumande Herod wokuma kasi Yesus, kɛto dɪnɔ dɔyɛnɛ ɔɔ kɛ wumɔ ɔudɔyate kɛ mɛmbɛy hɛnɛ. Bo dɪkima lɛpɔ nde: «Jan te mɔ tɔpuna ɔomɔ kɛ mɔrɔku womiya kɛ njoka ɔɛmun, yori yi nyɛ ɔɛ nɛ dɛti te yi kelɔ nyɔŋgwe mɛyɛkambiyɛ te yikɛ kɛ.» ¹⁵ ɔaŋa ɔomɔ dɪkima lɛpɔ nde: «Yo Eli.» ɔaŋa nde: «Yo ndi wetɛ mɔ punja mɛlɛpi mɛ Njambiyɛ nda ɔotu ɔɛ punja mɛlɛpi mɛ Njambiyɛ hɛnɛ.» ¹⁶ Yasi wetɛ, kɛ Herod ma wokɔ mɛyasi mɛte yi Yesus dɪkima kelɔ kɛ, ɛ nyɛ lɛpɛ nde: «Gba Jan te yi mi lɛpima nde, ɔo pɛsi to nɛ kɔ, yo nyɛ womiyɛ.» ¹⁷ Yo nde, Herod nɛ ŋguru wɛnɛ tomma ɔomɔ kɛ ɔiyɛ nɛ Jan nyɛ kɛ jɔɔ kwɔ woto nyɛ. Herod kelma dɛte,

keto nye Herod sukuma Herodiyas te nya man wene Filip ke mebo mene bu nye ne megwaki. ¹⁸ E Jan diki lepo nye nye nde: <Yo ti yaka nde, bonjo nya mo ne megwaki na.> ¹⁹ Dete, e Herodiyas bakidye ngol te ke temo sungwene ne Jan, sa nje te yi wo nye. Ma yasi wete, a gosuma nje te denjo, ²⁰ keto Herod ba ke kamba Jan. A duwa nde, Jan ba ne ngben kine mejoso ke yina yasi na. Herod ba ke kambidya ne nye budfyate. Menjimō hene te yi nye woke yasi te yi punde ke numbu Jan, a dikima diyo sosu ne ham, ndi nde, a ba ne mesosa yi woko meyasi mete yi Jan dikima lepo ke.

²¹ Wete yeso e yina kimo ngimo dya ke yi Herodiyas. Yo ba ke ngimo te yi Herod ba ke kelo jeso yeso jariki ne ke. A kelma nyangwene dina jeba ne nyangwene bekum bene ne bekum besoja ne kpasa bomō be meneti me Galile. ²² Diyo ke, e ngondu Herodiyas nyine tu bolo jeso. E yo biye temo Herod ne botu bete be ba ke mbey medye bene bo baka. E kumande Herod lepe nye ngondu nyari nde: «Diya mi yasi hene te yi we kwadye, mi ta nye we yo.» ²³ Herod kinjama yotu lepo nye nye nde: «Yasi hene te yi we ta diyē, ko nge, mi ta nye we yo. Ko beko nde, mi pēsi meneti mete yi mi name ke ke bembe bu pel te wete nye we, mi ta kelo.» ²⁴ Monō nyari punduma ke dolo nyangwene lepo nye nye nde: «Mi diya ba nge?» E nye yensa nde: «Diya to Jan te mo topuna bomō ke moroku.» ²⁵ E nye yokwe beke beke nyine tu ke nedo ke yi kumande Herod lepo nde: «Mi kwadyikwe nde: Nyeko mi to Jan

te mɔ tɔpuna bomɔ ke mɔrɔku ndana ndana waka ke mɔy pan.» ²⁶ Yo nya kumande Herod ngambi budyate, ma keto a sima kinja nè keto mberɩ misi me botu bete be nye jebama baka, a tĩ kwadye pitidyɛ numbu se na. ²⁷ Dete, ɛ nye tome wete soja te ɛ bakidyɛ nye ko nedɔ lepɔ nde, a kwân beke beke yɔkwe ne to Jan te mɔ tɔpuna bomɔ ke mɔrɔku. ²⁸ ɛ soja kwɔ kumɔ ke tɔ jɔbo pesɔ to Jan nye ke mɔy pan dya nɔ kanɛ nye ngɔndu nyari. ɛ nye nje kanɛ nye nyanɔwe wene. ²⁹ Ke bejeki be Jan ma wokɔ kasi te ké, ɛ bo kè bɔ mun ne kè pumbɔ.

Yesus ke nye bomɔ tomay

yitan medye

(Mt 14; Lk 9; Jn 6)

³⁰ Botu be tomun be Yesus nja yɔkwe, ɛ bo nje wesidya ke kekɩ ne. Bo yekidya meyasi hene te yi bo kelma nè yi bo tedya ké nye nye. ³¹ ɛ Yesus lepɛ nye bo nde: «Wune njâki wonɔga tande yun, né wuse kwɔ kè ke mbey te yi kine bomɔ kete ké, né wune pa wedya ne mbet.» A lépi dɛte, keto bomɔ bɔ ke nje duwe ne gbɩti gbɩti, ngimɔ te yi bo ta dya ne mɔnɔ yanja tĩ be na. ³² Dete, ɛ bo kwɔ ne landi yí kè ke yɩja mbey te yi bɔ ne senjenje kine bomɔ kete ké. ³³ Ko dɛte, budya bomɔ semma bo ke kwɔ, ɛ bo duwe bo. ɛ bomɔ sutiye ke medya hene pesa kol ne kol beke beke kande kumɔ ne bo ke mbey te yi bo kè kete ké. ³⁴ Ke Yesus ma piye ke landi ké, a béɩja nyanɔwe ngil bomɔ ke. ɛ nye gwe ngwete yan budyate, keto bo bɔ nda besam bete be kine

mɔ bakidya yan baka. E nye kande tedya yan budya meyasi. ³⁵ Bekoko sima dya, ngimo ma kwɔ budyate, e bejeka be Yesu kɛ kɛ kɛki ne lepɔ nde: «Waka konɔr, ngimo sima kwɔ sendi budyate. ³⁶ Tiko, nɛ bo kwɔ kɛ kɛ melunde nɛ kɛ medya mete yi kɛ pɔku te yi waka kɛ, nɛ bo kɛ bɔm yasi te yi bo yakama dya.» ³⁷ E Yesu yensa nye bo nde: «Ndi gba wune ne nguru wun nyɛki bo medya.» E bo nje yensa nye nye nde: «'Wuse bɔn ka ndi mɔni te yi yakama gbo mɔ mesay ke meyeso mesay gomay yiba kɛ kɛ bɔmɔ ne medya nje nye bo?» ³⁸ E Yesu diye bo nde: «Wune ne mampa ninɔ? Wune pɔn kɛ beje.» E bo kwɔ kɛ dɛta yɔkwe nje lepɔ nde: «Yo ne mampa yitan nɛ benjanɔ yiba.» ³⁹ E nye lepe nye bo nde, bo lɛpi nye bɔmɔ hene nde, bo dɛy dɛyɔ ne menɔn mete ke to membunɔ. ⁴⁰ E bɔmɔ kwɔ dɛyɔ ne menɔn mete, baɔa kamɔtan kamɔtan, baɔa gomay gomay. ⁴¹ E nye nje bu mampa yinɔri yitan nɛ benjanɔ benɔri yiba kanɛ misi kenɛ kwey nye Njambiyɛ wosoko. Ke kɔnɛ, e nye nje leke yo kanɛ nye bejeka bene, nɛ bo kabi nye ngil bɔmɔ. E nye kabe sendi benjanɔ benɔri yiba yaka ne bo hene. ⁴² Bɔmɔ hene dɛyɛnɛma ditɔ. ⁴³ E bo nje wesidya bukwe mampa nɛ bukwe njanɔ tonɛ memako kamɔ jɔ yiba. ⁴⁴ Ke njoka botu bete be dɛyɛnɛma baka bembam ne bembam kumma bɔmɔ tomay yitan.

*Yesu ke kendo ke to duku
(Mt 14; Jn 6)*

⁴⁵ Ndana ndana ke kɔnɛ kɛ, e Yesu lepe nye bejeka bene nde, bo bɛndi landi kande safiyɛ kɛ

nginje te yoru ke pulo Betsayda, na pa tika lepo nye ngil bomo nde, bo siki duwe. ⁴⁶ Ke ngil ma si kwa ke, e nye kwa bendo keki yi ke ngweta ne Njambiyε. ⁴⁷ Tu yinjama dolo bejεke ne landi ke bembe sombu, ndi Yesus tikama nyεpo ke ngindi. ⁴⁸ Yesus beηma nde, bejεke ke saηgwa ne meboηe budfyate yi duko ne landi, keto bo ke ke, pupo ke nje njako ke mbombu yan mata bo. Ke poku njenameno, e Yesus kande kendi ke to duku ke no pulo yan. A diyma kwa bo kwanjo. ⁴⁹ Ke bo ma beηe nye ke kendo ke to duku ke, e bo take nde, yo ablasa. E bo kande kambi. ⁵⁰ Bo hene beηma nye, e bo gwe wo budfyate. Ndana, ke Yesus ma beηe dεte ke, e nye bete men kenje bo lepo nde: «Ne ti kambi na, yo mi, ne ti gwaki wo na.» ⁵¹ A ka ke dolo bo bendo landi. E pupo siye. E bo ηgbakima budfyate. ⁵² Bo ηgbakimama, keto bo ti biye to yasi te yi kwanjama ke meyekambiyε mete yi nye kelma yi nye ne bomo mampa ke na. Bo ti biye to te na, yo nde, metemo man ba ne keskere.

⁵³ Bo sabiya nyanjwe mato kumo nginje te yoru ke meneti me Genesaret kwa bendo ngindi. ⁵⁴ Ndi ne piya te yi bo piya ke landi ke, e bomo duwe nde, yo Yesus. ⁵⁵ E bo ke ke poku te yinori hene, kande sobuna botu bekon ke metan ke no ke mbey hene te yi bo wokuma nde, a kete ke. ⁵⁶ Ke mbey hene te yi nye nya kol kete, ko ke mono medya ko ke nyanjwe medya ko ke melunde, bo dikima bu botu be kon nje tiko ke membey mete yi bomo diki wesidya kete ke. E bo diki ngweta ne nye nde, a jaya nde, botu bekon

kpôka ndi gbela numbu lambô ne lalɛ. Dete, baka hɛnɛ be kpokuma numbu lambô ne, mekon man siyima.

7

Befarisɛ nɛ kasi metumbu mɛ

bebaba ban
(Mt 15)

¹ *Befarisɛ nɛ baŋa botu be ketina meyasi be wulma Yerusalem baka nja wesidya ke kɛki Yesus. ² Bo beŋma baŋa bejɛke benɛ ke dyaena ne mebo mete yi kpokuma yija yaŋa te yi nye sembo kɛ. Yite nde, bo ti weye mebo na. ³ Yo nde, Befarisɛ ko Beyuden hɛnɛ ti dyɛnangwe kinɛ pa weye mebo kimɔte, beŋgwe mekele mete yi wulma ne besaŋmbambo ban kɛ na. ⁴ Sendi, ke bo yɔkwe ke moy sɛ, bo yeti ne deti te yi dyaena kinɛ pa weya na. Bo sendi ne budya yija mekele mete yi bo bakidye yi wulma ne betomba nda weyna mɛpelɔ nɛ membe nɛ mejɔle mete yi sumba nɛ metaŋ. ⁵ ɛ Befarisɛ nɛ botu be ketina meyasi diyɛ Yesus nde: «Keto nge yi bejɛke bo ti beŋgwe mekele mete yi wulma ne besaŋmbambo busu kɛ? Keto nge yi bo dyaena ne mebo mete yi kpokuma yija yasi te yi nye sembo kɛ?» ⁶ ɛ nye yeŋsa nye bo nde: «Wunɛ botu be likisi! Lepi te yi Esayi te mo punja mɛlepi mɛ Njambiye lepima ke kasi yun kɛ ba gbakasi. Yo nda yi yo ketinate ke mekana mɛ Njambiye nde: <Botu baka kán mi ke kondɔ numbu, yasi wɛtɛ, temɔ yan londunate ne mbi ne mi. ⁷ Kannate yi bo kanɛ ne mi kɛ gba gbɛlate.

Bo téfya ndi méyasi méte yi wulé ke pèsina te yi bomó.> ⁸ Wunε ke tikó mēmbonḡa mē Njambiyε kpaló ðakidyε mēkele méte yi wulma nε ðetomba ké.» ⁹ A ká mbómbu lεpó nyε bomó nde: «Wunε ke kombile payε mēmbonḡa mē Njambiyε, né wunε nje ðakidyε mēkele mun yi wunε ma wúla nó ké. ¹⁰ Ma Mòyisi lεpima nde: <Jεsó sɔḡwε ðenε nyɔḡwε.> Sendi: <Yókó ε ta lεpina ðeyate nε sɔḡwε ho nε nyɔḡwε, ðo wókú nyε.> ¹¹⁻¹² Ma ke yun, wunε lépi yun nde: <Nḡε mumó lεpε nyε sɔḡwε ho nyε nyɔḡwε nde: Kórbaḡ, yite nde: <Yasi te yi mi diyama kamε nε wε ké, mi sima si nyε Njambiyε yo nε sadaka.> Ke yite, wunε lépi yun nde, a tí kama se sɔḡwε ho nyɔḡwε na. ¹³ Dete, wunε ke lí lεpi te yi Njambiyε wulé ke mēkele méte yi wunε tembidyfa kandε nε ðetomba ké. Ma wunε ke kè mbómbu yí keló yiḡa ðudya kwaló mēkele nda yite.»

*Yasi te yi ðekidyε mumó ké
(Mt 15)*

¹⁴ Ke kɔḡte, ε Yesus jeða ḡgil wolo lεpó nyε bomó nde: «Wunε hεnε lēḡwε méto yí wókó lεpi ké. ¹⁵ Kinε yaḡa wεte nε wεte yakama wulé sɛ kè ke móy mumó keló nde, a ðêki nε sεmbó na. Yasi wεte, yo yasi te yi wulé ke móy mumó ké yakama keló nde, a ðêki nε sεmbó. ¹⁶ Nḡε mumó ðε nε méto te yí wókó pɛ, na woku.»

¹⁷ Ke nyε ma kwá nyiḡε tú ðε ndi nyε ðenε ðejekε ðenε nε nanḡ nε ḡgil bomó ké, ε ðejekε diyε nyε mediyan ke kasi kanó te. ¹⁸ ε nyε lεpε nyε ðo nde: «'Yite nde, wunε sendi, wunε yeti nε

dɣanɔ na? 'Nɛ tĩ wɔkɛ nde, kinɛ yanɔ wɛtɛ nɛ wɛtɛ yakama wulɛ sɛ kɛ kɛ mɔy mumɔ kelɔ nde, a bɛki nɛ sembɔ na? ¹⁹ Kɛto yo ti kɛn kɛ temɔ nɛ na, yo kɛn kɛ mɔy, kɛ kɔŋtɛ, a mǎ nje kɛ nyako yo kɛ mboŋ.» Yesus kɛ kwadyɛ tedye komɛtɛ nde, mɛɖyɛ hɛnɛ kimɔtɛ. ²⁰ A njɔ kɛ mbɔmbu lɛpɔ nde: «Yasi te yi pundɛ kɛ mɔy mumɔ, yo yitɛ kɛlɛ nde, a bɛki nɛ sembɔ, ²¹⁻²² kɛto bɛya mɛtakɛ hɛnɛ wɔla kɛ mɔy yotu, kɛ mɔy temɔ mumɔ, yo kwalɔ kelna mɛwanja hɛnɛ te yi mumɔ yakama kelɔ. Yo kasi mɛgubɔ nɛ kasi wona bɔmɔ. Yo kasi nyɛna temɔ kɛ mɛyasi nɛ kelna bɛya mɛyasi. Yo kasi boŋna yasi nɛ nje mɛsɛbila nɛ kasi kelna mɛkelɛ mɛ mɛmi nɛ kasi bɛya temɔ nɛ tɔyna bɛsɔ nɛ bɛndidya yotu nɛ kelna yasi nɛ yaw yaw. ²³ Bɛya mɛyasi mɛnɔri hɛnɛ wɔla kɛ mɔy yotu kelɔ nde, a bɛki nɛ sembɔ.»

Wɛtɛ ŋɔndu Kanan nɛ bibina temɔ

*kɛ yi Yesus
(Mt 15)*

²⁴ Yesus temma kɛ mɛnɛti mɛ Genesaret womɛtɛ kwɔ kɛ kɛ mɛnɛti mɛ Tir. Ɛ nyɛ kwɔ nyiŋɛ kɛ mbaŋa tɔ, yasi wɛtɛ, a tĩ kwadyɛ nde, bɔmɔ dɔkwɛ na. Ko dɛtɛ, a tĩ bɛ nɛ dɛti te yi sɔma kinɛ nde, bɔmɔ dɔkwɛ na. ²⁵ Wɛtɛ nyari bɔ nɛ ŋɔndu wɛnɛ nɛ bɛya sisiŋ kɛ yotu. Kɛ nya kɔ ma wɔkɔ kasi Yesus kɛ, ɛ nyɛ nje balɔ kɛ nji mɛkol mɛnɛ. ²⁶ Nya kɔ tĩ bɛ ŋɔndu Yuden na, a bɔ ŋɔndu Fenisi kɛ mɛnɛti mɛ Siri. A ŋgwɛtama nɛ Yesus nde, a dɔɖya bɛya sisiŋ sɔŋɛ kɛ yotu mɔnɔ wɛnɛ. ²⁷ Ɛ Yesus lɛpɛ nyɛ nyɛ

nde: «Pa tiko, né ßonɔsike pa ðyena dito, keto yo yeti kimɔte nde, ßo ßôn mɛɖye me ßonɔsike nje ßete nye ßonɔ ßembiye na.» ²⁸ E nyari yeŋsa nye nye nde: «Nyanɔwe Kumande, yo gbate ðete. Ma yasi wete, ßonɔ ßembiye ðiy ndi lalɛ ke nji tebel yí ðye mɛmbulma mɛɖye mɛte yi ßalɛ wulɛ ke mɛɔ me ßonɔsike ké.» ²⁹ E Yesus lɛpe nye nye nde: «Keto we yeŋsama kimɔte, ðete ðukwe, ßeya sisin ma ðuwe ke yotu monɔ wɔ.» ³⁰ Ke nye ma ðuwe kumɔ tɔ ké, a dól monɔsike mɛtinɛɔwe ke taŋ, ßeya sisin ma pundɔ ðuwe ke yotu nɛ.

Yesus ke ßute mɛtɔ me wete mbam

³¹ Yesus nɔ tɛmɛ wolo ke mɛnɛti me Tir kwɔ nɛ Sidon laŋsa mɛnɛti mɛte yi nyanɔwe mɛɖya kamɔ ðiyɛ kete ké. E nye kwɔ kumɔ ke nyanɔwe mɛtɔ Galile. ³² Bo ßonɔma wete mbam nɛ ðibina mɛtɔ nje nɔ ke yenɛ. Mbam te tĩ ße ke lɛpina kimɔte na. E ßo ɔgwɛta nɛ Yesus nde, a kásikwe mɛɔ ke yotu nɛ. ³³ E Yesus jise nɛ nye ke ɔgil ßomɔ kè nɛ nan nyinje mɛnyey mɛnɛ ke mɛtɔ mɛnɛ sa mɛsɛri ke ßo nɛ kpokɛ nɛ ðyem mbam. ³⁴ E Yesus kanɛ misi kenje kwey pidye sosu lɛpɔ nye nye nde: «Efata!» Yite nde: «Butunanɔwe!» ³⁵ Ndana ndana, e mɛtɔ me mbam ßutuna, e ðyem nɛ wunjiye, e nye kande ndapi nɛ kpɛlele. ³⁶ E Yesus lɛpe nye ßo nde, kpɛ, ßo tĩ yekidya nye mumɔ na. Ko ßekɔ ðete, yo ke ɔgimɔ te yi nye gayɛ ßo, yo ke ɔgimɔ te yite yi ßo pele kasi te kè nɔ mbombu. ³⁷ Bo ɔgbakimama ßudɔyate lɛpɔ nde: «Yasi hɛnɛ te yi nye kele ké gba kimɔte. A ke kelɔ nde, gba ßotu ßete ße nɛ ðibina mɛtɔ

baka wôku pɛ, kelɔ sendi nde, botu bete be ti be ke tapita baka tâpitanɗwe.»

8

Yesus ke nye bomɔ tomay

yini mɛɖye
(Mt 15)

¹ Ke ngimo te yite nyanɗwe ngil bomɔ nja wesidya wolo ke keki Yesus. Yasi wete, bo tĩ be ne yaɗa te yi bo ta dɛe na. E Yesus jeba bejেকে bene leɓɔ nye bo nde: ² «Mi ke gwe ngwete ngil botu baka budɣate, keto yo me ke muka metu yitani yi bo waka ke keki mbe ké. Ma yasi te yi bo ta dɛe yeti. ³ Nge mi lepe ndana nde, bo dúkwe ne nja, wum ta badɛe bo ke nje, keto baɗa ke njoka yan wulma ne nan nje nɔ.» ⁴ E bejেকে bene pitidɛe leɓɔ nye nye nde: «Wuse waka ke koɗɗor, he ta kelɔ nan yí nye ne bomɔ mɛɖye nde, bo dɣáki diti?» ⁵ E Yesus diyɛ bo nde: «Wune ne mampa niɗɔ?» E bo yeɗsa nde: «Yitan jo yiɓa.» ⁶ E nye lepe nye bomɔ nde, bo dɣi dɣi ke meneti. E nye bu mampa yitan jo yiɓa ke, nye Njambiye wosoko leke yo nye bejেকে bene, né bo kè kabi nye bomɔ. E bo bu kè kabɔ nye ngil bomɔ. ⁷ Bo ba sendi ne bonɔ benjanjo ne mbet. E nye nye Njambiye wosoko nje leɓɔ nye bejেকে bene nde, bo kên kabɔ yo sendi nye bomɔ. ⁸ Bomɔ dɣenama diti. E bo nje wesidɛe mebukwe mete tonje memako yitan jo yiɓa. ⁹ Bo ba nda bomɔ tomay yini. Ke koɗte, e Yesus lepe nye bomɔ nde, bo síki duwe.

*Yesus ke lepina ke kasi Befarisɛ
(Mt 15)*

¹⁰ Kine kiko ké, ɛ nye bende landi bene bejeki bene kwa kè ke meneti me Dalmanuta. ¹¹ Diyo ké, ɛ *Befarisɛ dya kande metando bene be Yesus. Yí boɔe ne nye, bo diyma nye nde, a tɛdya bo wete meyekambiyɛ yi wule ke dyobo, né bo beɛ. ¹² Ɛ Yesus njime ke temo lepɔ nde: «Keto nge yi botu be ngimo te yoko diyɛ wete meyekambiyɛ ké? Gbakasi yi mi lepe nye wune ke: Ko bo tí beɛ meyekambiyɛ wete ne wete na.» ¹³ Ke kɔnte, ɛ nye nɔbese bo bendɔ landi sabiyɛ kè nginje te yoru.

¹⁴ Bejeki lensama kine bu mampa budyate na. Ma bo ba ndi nɔ wete ke moy landi. ¹⁵ Ɛ Yesus kombile lepɔ nye bo nde: «Wune dɛy gba ne sɔsɔ ne nɔ te yi *Befarisɛ nɛ nɔ te yi Herod.» ¹⁶ Ɛ bejeki diki sa to lepi te tande yan take nde, yo keto bo tí bu mampa budyate na. ¹⁷ Yesus duwa yasi te yi ba ke kwanja ké. Ɛ nye lepe nye bo nde: «Keto nge yi wune take nde, mi lépi dɛte, keto wune tí bu mampa budyate ké? 'Yite nde, kumo ndana wune tí pa be ne dɛyano na? 'Wune tí pa biye to meyasi kumo ndana na? 'Metemo mun ndi ka ne keskere? ¹⁸ 'Misi te yi wune nɔ ké, wune yeti ke beɛna na? 'Meto mete yi wune nɔ ké, wune yeti ke woko ka pɛ na? 'Ma yite nde, wune kine dyɔngɔ yí take ne meyasi na? ¹⁹ Kome mi lekima mampa yitan nye bomɔ tomay yitan ké, wune nja wesidye mebukwe mete tonje memako ninɔ?» Ɛ bo yensa nye nye nde: «Kamo jo yiba.» ²⁰ «Ma kome mi lekima

mampa yitan jɔ yiba nye bomɔ tomay yini ké, wunɛ njá wesidye mɛbukwɛ mɛte tonjɛ memakɔ ninɔɔ?» Ɛ bo yeɲsa nye nye nde: «Yitan jɔ yiba.»
 21 Ɛ nye nje lɛpɔ nye bo nde: «Wunɛ tɪ pa biye ndi to te na?»

Yesus ke bute misi mɛ wɛtɛ mbam

22 Bo njá kwá kumɔ ke Betsayda. Ɛ bomɔ bu wɛtɛ mɔ díbina misi nje nɔ ke yi Yesus ɲgwɛta nɛ nye nde, a kpóka nye. 23 Ɛ nye biye mɔ díbina misi ke bo jise nɛ nye ke mɔy dya. Ke kɔɲte, ɛ nye sa mɛsɛri lɔmbe ke misi mɛ mɔ díbina misi kase bo ke yotu nɛ diyɛ nye nde: «Wɛ ke bɛɲɛ yiɲa yasi?» 24 Ɛ mɔ díbina misi ɲgɛkila lɛpɔ nde: «Mi ke bɛɲɛ bomɔ. Mi bɛɲa bo nda mɛjeti, yasi wɛtɛ, bo ke kɛndɔ.» 25 Ke kɔɲte, ɛ nye basidye kase bo ke misi mɛ mɔ díbina misi. Ke nye ma bɛɲɛ yasi nɛ ɲgoɲ ké, ɛ misi mɛnɛ butuna, ɛ nye kande bɛɲna yasi hɛnɛ nɛ ɲgɛlɛlɛ. 26 Ɛ Yesus lɛpɛ nye nye nde: «Wɛ tɪ yɔkwɛ se nyɲɲɛ mɔy dya na, dɔkwɛ kɛ tɪ dya.»

Piyɛr nde, Yesus nye Krist
(Mt 16; Lk 9)

27 Yesus njá kwá bɛnɛ bɛjɛkɛ bɛnɛ kɛ ke pɔku mɛdya mɛte yi Sesare te yi Filip. Piɲɔ te yi bo ba ke kɛndi ké, ɛ nye diyɛ bo nde: «Bomɔ lépi nde, mi nda?» 28 Ɛ bo yeɲsa nde: «Baɲa lépi nde, wɛ Jan te mɔ tɔpuna bomɔ ke mɔrɔku. Baɲa nde, Eli. Baɲa sendi nde, wɛtɛ mɔ punja mɛlɛpi mɛ Njambiyɛ nda bari.» 29 Ɛ nye nje diyɛ bo nde: «Ma ke yun, wunɛ lépi ba nde, mi nda?» Ɛ Piyɛr yeɲsa lɛpɔ nye nye nde: «Wɛ *Krist!» 30 Ɛ Yesus

lepε nye bo nde, kpe, ko bo tĩ lepi dete nye wete mumo na.

Yesus ke lepɔ kasi sɔŋ ne

nè womiya ne

(Mt 16; Lk 9)

³¹ Ndana, ε Yesus kande tedya yan meyasi lepɔ nde: «Yo kponate nde, *Mɔno mumo sãngwanɔwe ne mebɔne budyate. Betomba be dya nè bekum be botu be ketina meyasi nye Njambiyε nè botu be tedya membonɔga ta sɛne nye. Yo kponate sendi nde, bo ta wo nye, a má nje womiyε ke metu yitati.» ³² Yesus bɔ ke lepɔ melepi menɔri ne gbas gbas. ε Piyer bu nye kè no ne nan kande gayna ne. ³³ Yasi wete, ε nye yeŋsa beŋe bejεke bene beno ne Piyer lepɔ nye nye nde: «*Satan, londɔ ke keki mbe, keto metake mo yeti wete ne yi Njambiyε na, yo metake mete yi bomo!»

³⁴ Ke kɔŋte, ε nye jeba ngil bomo nè bejεke bene lepɔ nye bo nde: «Iɔge mumo kwadyε beɔgwe mi, a tĩ boŋ yotu ne nde, yo yaŋa na. A sɔba kroa ne beɔgwe mi, ³⁵ keto mumo hene ε kwadyε kambidya ne joŋgwe dyene ne ngom ngom ko ta dimbidye yo. Ma yoko ε ta dimbidye joŋgwe dyene keto mbe nè keto Kimo Tom ko ta be ne joŋgwe. ³⁶ Ma nge mumo si namo meneti maka hene, nje dimbidye joŋgwe dyene, yo má nje kame nye nge? ³⁷ Yo kwalo yasi te nda yi mumo yakama nye ke numbu joŋgwe dyene ko? ³⁸ Yo nde, mumo hene ε ta gwe njon jayna mbe nè jayna melepi membe ke mbombu botu be muka be tume kɔŋ ne Njambiyε jona ke mebeyo baka,

tĩ ðeɲe se wete mumo na, ndi Yesus nyepo ðene bo.

⁹ Ndana, ke ngimo te yi bo ða ke piye wule ke to keki ké, ε Yesus kidye bo nde, kpe, bo tĩ yekidya yasi te yi bo ðeɲma ké nye mumo na, bo ta diso yekidye, yite *Momo mumo womiya ke njoka bemuɲ. ¹⁰ Bo bakidya lɛpi yinori ne gbol ke temo, ε bo ðiki diyina tande yan nde: «Kasi womiyate ke njoka bemuɲ, yite lɛpi ba ne nge?» ¹¹ E bo diyɛ nye nde: «Keto nge yi botu ðe ketina meyasi lɛpe nde, Eli ta pa kande nje ðiɲ ké?» ¹² E nye yeɲsa nye bo nde: «Yo gbate nde, Eli ta kande nje yí nje kombile meyasi hene tiko ke mbey te.» E nye kɛ mbombu lɛpo nde: «Ma nan yi yo ketinate ke kasi *Momo mumo nde, a ta saɲgwa ne mebone budyate, bomo má yeliye nye ké? ¹³ Ma mi ke lɛpo nye wune nde: Eli ma nje, ε bomo kele yasi te yi bo kwadya kelo ké ne nye. Bo kelma nda yi yo ða ketinate ke kasi ne ké.»

Yesus ke soɲe ðeya sisin ke yotu

wete momo mbam
(Mt 17; Lk 9)

¹⁴ Ke bo ma wuta ne ðejekɛ te bari ké, bo dól nde, nyangwe ngil bomo nɛ botu ðe ketina meyasi sima lito bo tiko ke bembe. ðene bo ða ke nye meso. ¹⁵ Ke ngil bomo ma kanɛ ndi misi ðeke ðeɲe ne Yesus ké, ε bo nɲbakima sutiye kɛ nyeno nye. ¹⁶ E Yesus diyɛ bo nde: «Wúne bo nyéki meso keto yasi te nda?» ¹⁷ E wete mbam te ε ða ke moy ngil ko yeɲsa nye nye nde: «Yekele, mi ðoɲma monmbe nje no ke yo, a ne wete ðeya

sisin̄ ke yotu yi kele nde, a t̄i tapitan̄gwe na. ¹⁸ Mbey hene te yi nye kwadye dindo nye kete, a ke bete nye ke meneti ne wen̄. O b̄eja, mewuru ke pundo nye ke numbu ne pukam pukam, a me ke nyambo mesu, yotu ma si deto ne kangata. Mi ngwetama ne bejeka bo nde, bo d̄udya beya sisin̄ te soje ke yotu ne. Yasi wete, e bo sudye.» ¹⁹ E Yesus yensa lepo nye bo nde: «Wune botu bete be ti jaya yasi baka, 'mi ta diyɔ sine wune kumo ndenen? 'Mi ta gbiso wune kumo ndenen? Wune njaki ne nye wonja ke yembe.» ²⁰ E bo bu nye ke no. Ke beya sisin̄ ma kaje ndi misi deke beje ne Yesus ke, e nye jale monosike beyate. E nye bale ke meneti kande mebingila, mewuru ke pundo ke numbu. ²¹ E Yesus diyɛ san̄gwe ne mono nde: «Yo kanda ndenen?» E nye yensa nde: «Yo ma kiki kande, a ndi ne monosike. ²² Ke yija mengimo yo ke diki bete nye ke dite, yija ke moroku sa ndi nje te yi wo nye woko. Ndi nde, nje be nde, we yakama kelo yaja, kama wuse, gwako ngwete wusu.» ²³ E Yesus lepe nye nye nde: «We kp̄al lepo nde: <Nje be nde, we yakama kelo yaja nde,> ma pe mo te e tike temo ke yi Njambiyɛ, meyasi hene yakama kelna.» ²⁴ Ndana, e san̄gwe ne mono kembidya nedo nde: «Mi ke tiko temo, ma kama mi, keto yo sulnate nde, mi beki ne tikina temo.»

²⁵ Ke Yesus ma beje nde, ngil bomo ke sutiye yi nje ke, e nye bama ne beya sisin̄ lepo nye nye nde: «We sisin̄ te e kele nde, mumo t̄i tapitan̄gwe, dibo sendi meto me mumo ko, gba mi ke kombile lepo nye we nde: Pundo duwe ke yotu mono

ke. Kpe, we ti yokwe nyiṅe diyo se ke yotu ne na.» ²⁶ E beya sisiṅ kembidya jale monosike beyate pundo duwe ke yotu ne. E monosike tika ne lonkpon nda munte. E sulo bomo lepe nde, a gwa. ²⁷ Yasi wete, e Yesus biye nye ke bo tembidy. E monosike teme diyo ke tari kwey.

²⁸ Ke Yesus ma nje kwa nyiṅe tu ke, e bejeki bene diy e nye tande yan nde: «Keto nge yi wuse sudya su sonna beya sisiṅ te ke?» ²⁹ E Yesus yensa nye bo nde: «Njel sisiṅ nda enoru yakama duwe ke yotu mumo ndi ne nje mengweta ne Njambiy.»

³⁰ Ke konje, e bo teme womete kwa ne Galile. Yasi wete, Yesus ti kwadye nde, bomo dukwe mbey ne na, ³¹ keto a ba ke tedye bejeki bene meyasi lepo nye bo nde: «Bo ta bu *Momo mumo kan e nye ke mebo me bomo, bo ma wo nye, a ma nje womiye ke metu yitati.» ³² Ndi nde, bejeki ti woke to lepi te na, yasi wete, bo gwa wo diyate.

Nda kwa beso?
(Mt 18; Lk 9)

³³ Bo kwanma kumo ke Kapernawum. Ke Yesus ma kwa nyiṅe tu ke, e nye diy e bo nde: «Wune ba ke nye meso ke nje keto yasi te nda?»

³⁴ E bo diy e ne kpinbili kine bute numbu na, keto bo ba ke pitidya numbu ke nje yi duwe mo te e kwanma beso ke njoka yan ko. ³⁵ Ndana, e Yesus kwa diyo metidye jeba bejeki kam jo yiba lepo nye bo nde: «Nge mumo kwadye be bosa mumo ke njoka beso, a beki nda njena mumo ke njoka yan hene, kelo sendi mesay nye bo hene.»

³⁶ E nye bu wete gbela monosike tembidy ke

bembe yan kaŋe nye biye ke bo lepo nye bo nde: ³⁷ «Mumɔ hene ε bu wete monosike nda yoko kimote keto mbe, yo mi yi nye bu kimote. Ma mo te ε bu mi kimote, yeti ndi mi ne nguru wombe yi nye bu na, yo nde, a bon Mɔ te ε tomma mi ko.»

Wuse ti baka njoka bomɔ na

³⁸ Jan lepima nye Yesu nde: «Yekele, wuse beŋma wete mbam ke soŋe beya mesisiŋ ke yotu bomɔ ne dino dyo. E wuse gaye nye, keto a yeti ke njoŋ su na.» ³⁹ E Yesu lepe nde: «Wune ti gaye nye na, keto mumɔ ti yaka kelo meyekambiyɛ ne dino dyembe nje yeŋsa ndi numbu ndana ndana lepina beyate ne mi na. ⁴⁰ Yo nde, nge mumɔ ti lu dyambi sungwɛ ne wuse, a ke koŋ su. ⁴¹ Ma gbakasi yi mi lepe nye wune ke: Mumɔ hene ε ta nye wune pelo moroku wete nde, wune hodiya, keto wune botu be *Krist, mo te ti kopo sol ne na.

⁴² «Ma nge wete mumɔ kele yasi te yi yakama jatidye wete monosike ke njoka bono baka be tike temo ke yembe baka ke beya nje, nge bo lepe ndi nde, bo bono tari kokuna yasi tinjo ke ngin mo te kwa bete nye ke man, yite bo jekima kelo kimo yasi ne nye budyate. ⁴³ Nge be nde, wete bo yo ke kwadye jatidye we ke beya nje, no kila bo te mbete soŋe. Yo ta jeko be kimote ke yo nde, nyina ndi ne bo wete ke dyobo be ne jongwe, laŋsa nde, beko ne mebo hene yiba nje kwa ke ke dite te yi diye kpo ne kpo kine dimo ke. [⁴⁴ Mate bedun bete be dye bo ne fit fit baka yeti ke gwe na, ma dite yeti ke dimo sendi na.] ⁴⁵ Nge be nde, wete kol yo ke kwadye jatidye we ke beya nje,

nò kîla kol te mbete soṅɛ. Yo ta jeko bɛ kimɔte ke yo nde, nyaṅa ndi nɛ kol wɛtɛ ke dʒoɔɔ bɛ nɛ joṅgwɛ, laṅsa nde, bo bêta wɛ ke dʒite te yi ti dʒim ké nɛ mekol mo hɛnɛ yiɓa nɛ jɛm. [⁴⁶ Mate beduṅ bɛte bɛ dʒye bo nɛ fit fit baka yeti ke gwe na, ma dʒite yeti ke dʒimɔ sendi na.] ⁴⁷ Nɔgɛ bɛ nde, wɛtɛ misi yo ke kwadyɛ jatidyɛ wɛ ke beya nje, nò dʒɔka misi te mbete soṅɛ. Yo ta jeko bɛ kimɔte ke yo nde, nyaṅa ke *Kando Njambiyɛ nɛ misi wɛtɛ, laṅsa nde, bo bêta wɛ ke dʒite te yi ti dʒim ké nɛ misi mo hɛnɛ yiɓa nɛ jɛm. ⁴⁸ Mate beduṅ bɛte bɛ dʒye bo nɛ fit fit baka yeti ke gwe na, ma dʒite yeti ke dʒimɔ na. ⁴⁹ Dite ta pupudyɛ mumɔ hɛnɛ ndi nda yi kwa kombile nɛ meɖye ké. ⁵⁰ Kwa kimɔ yasi, ma ke som kwa si sambiyɛ, wunɛ ta kelɔ nan yí yɔkidye nɔ? Wunɛ bêki nda meɖye mete yi bɛ nɛ kwa kete joṅna nɛ tɛ tande yun.»

10

Kasi didya gwaki

(Mt 19)

¹ Yesus nɔa tɛmɛ womɛte kwa kè ke mɛnɛti mɛ Yuda ke ṅinje Yurdɛ. E nyaṅwɛ ṅgil bomɔ nje wesidya wolo ke kɛki nɛ. E nyɛ kande tedya yan mɛyasi nda njɛl wenɛ. ² E *Befarisɛ nje ke yenɛ yí nje bobɛ nyɛ. E bo diyɛ nyɛ nde: «Mɛmbɔṅga ke nyɛ ka mumɔ dɛti nde, a sɔṅa bo nɛ nyari wenɛ?» ³ E nyɛ yeṅsa nyɛ bo nde: «'Mɔyisi pesima nɛ ṅge nyɛ wunɛ?» ⁴ E bo lɛpɛ nde: «Mɔyisi nya nje nde, mbam yakama kɛto mekana mɛ didya gwaki nyɛ nyari yí soṅɛ bo

ne nye.» ⁵ E Yesus lepe nye bo nde: «Yo keto metemo mun ne keskere, yori yi Moyisi ketima ne mbonga te dete nye wune ké. ⁶ Ma ke yi Njambiyé kusuma ne meyasi ke kandidate ké, a kusuma mbam, kuso nyari. ⁷ Dete, mbam ta tiko sangwe bene nyangwe jonna bene nyari nda kol bene jon. ⁸ Bo hene yiBa ta nje be ndi mbundo wete. Komete, bo yeti se bomo yiBa na, bo me ndi mbundo wete. ⁹ Ma dete, mumo ti baka yasi te yi Njambiyé sima jangwe ké na.»

¹⁰ Ke bo ma kumo ke tu ké, e bejeka diye nye medyan wolo ke yasi te yi nye lepima ndana ké. ¹¹ E nye lepe nye bo nde: «Mbam hene e ta sonje bo ne nyari wene kwa bu mbaBa, yite nye mbam mewanja ke mbombu bosa nyari. ¹² Ma nge nyari duwe ke bo njom ke kelo gwaki bene wete mbam, yite nye nya mewanja.»

*Yesus ke nye bonosike mekombila
(Mt 19; Lk 18)*

¹³ Diyo ké, e bomo bu seke seke bonosike ke no ke yi Yesus, na kpoki bo yi nye bo mekombila. Yasi wete, e bejeka bame bo. ¹⁴ Ke nye ma benje dete ké, e yo kwadye temo ne budyate. E nye lepe nye bo nde: «Ne tiki seke seke bonosike, ne bo nje ke yembe. Ne ti peti bo na, keto *Kando Njambiyé, yo yi njel botu bete be nda bo baka. ¹⁵ Gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Nge mumo ti jaye *Kando Njambiyé nda yi monosike jaye ne yasi ké na, ko a ti nyinje kete na.» ¹⁶ Ke konje, e nye kanje bonosike sobe ke bo kase mebo ke yotu yan nye bo mekombila.

*Wete mɔ kusuku ke nje ke yi Yesus
(Mt 19; Lk 18)*

¹⁷ Ndana, ke Yesus ma tɛmɛ nyiɛ nje kɛ, ɛ wete mbam sɛɖye nje kuse mɛbɔɔ ke mbɔmbu wene diyɛ nye nde: «Kimɔ yekele, mi kɛl nan, nɛ mi bɛ nɛ jɔɔgwe te yi kpo nɛ kpo?» ¹⁸ Ɛ Yesus diyɛ nye nde: «Wɛ jɛbɔɔgwe mi nde kimɔ mumɔ keto nge? Keto kine kimɔ mumɔ wete nɛ wete na, ndi Njambiyɛ nyɛpɔ. ¹⁹ Wɛ ma duwe mɛmbɔɔga mɛ Njambiyɛ, yo nde: <Kpɛ, wɛ tɪ woku mumɔ na. Wɛ tɪ kel wanja na. Wɛ tɪ gubu na. Wɛ tɪ pɛsi lɛpi nye ke numbu mumɔ na. Wɛ tɪ sebila mumɔ bɔ nɛ yiɔa yasi ke mɛbɔ mɛnɛ na. Jesɔ sɔɔgwe bene nyɔɔgwe.> » ²⁰ Ɛ mbam yɛɛsa nye nye nde: «Yekele, mi ke bakidye mɛyasi mɛnɔri hɛnɛ kande nɛ mɔnɔsikɛ.» ²¹ Yesus bɛɛma nye kwadyɛ nye lɛpɔ nye nye nde: «Bukwɔ yasi wete yi wɛ tɪ pa kelɔ kɛ, yo nde, kɛn dyaɔgwe mɛyasi mɔ hɛnɛ, nɔ bɔɔn mɔni te kabɔ nye buka bɔmɔ. Dete, wɛ ta bɛ nɛ kusuku ke dyaɔbɔ. Ke kɔɔte, nɔ bɛɛgwe mi.» ²² Yasi wete, nge mbam kɔ ma wokɔ mɛlɛpi mɛnɔri kɛ, ɛ nye tiɛ mɛngɛmbi nɛ sibibi kwɔ nɛ nɔgambi, keto a bɔ nɛ budya kusuku.

²³ Ndana, ɛ Yesus kanɛ misi nɔgɛkila lɛpɔ nye bɛjɛkɛ bene nde: «Yo gba sulnate nde, bɔtu bɛ kusuku nyiɔa ke *Kandɔ Njambiyɛ.» ²⁴ Bɛjɛkɛ nɔgbakimama lɛpi yinɔri budyaɛte. Ɛ Yesus basidye lɛpɔ nye bɔ nde: «Wunɛ bɔnɔ, yo gba sulnate nde, bɔtu bɛte bɛ nye temɔ yan hɛnɛ ke kusuku baka nyiɔn ke *Kandɔ Njambiyɛ. ²⁵ Yo sulnate nde, nyaɔgwe nyamɔ nde *samo

yakama kwà lale nedò ke njembi alula nè nde, mɔ kusuku nyíŋa ke *Kandò Njambiyɛ.» ²⁶ Ɛ bejেকে ngbakima kwà to te lepò tandɛ yan nde: «Ma nge be dete, nda yakama jù kò?» ²⁷ Yesus beŋma bo lepò nde: «Ke yi bomò, mumò yeti ne deti te yi kelò dete na. Ma ke yi Njambiyɛ, a ne deti te yi kelò meyasi hene.»

²⁸ Ɛ Piyer diye lepò nye nye nde: «Beŋa, wuse ma tikò su meyasi hene kpalo beŋgwe we.» ²⁹ Ɛ Yesus yeŋsa nde: «Gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Mumò hene te ɛ ta tikò tɔ dyene, tikò beman ho befyombu ho nyangwe ho sangwe ho bono ho menɔwan mene keto mbe nè keto Kimò Tom, mɔ te ta kpalo be ne meyasi gomay ke numbu yasi wete te yi nye tikima ké. ³⁰ Kande ndana mɔ te ta be ne metɔ gomay. A ta be ne beman gomay bɔ befyombu gomay. A ta be sendi ne benyangwe gomay nè bono gomay bɔ menɔwan gomay. A ta be ne meyasi menori hene ke moy nyangwe mebɔne. Ma a ta be sendi ne jonɔwe te yi kpo ne kpo ke metu mete yi ta nje ké. ³¹ Yo nde, bosa bomò budɔyate ta nje be botu be njime. Sendi, botu be njime budɔyate ta nje be bosa bomò.»

³² Bo bɔ ke kendi yí bendò kè pe Yerusalem. Yesus bɔ mbombu, bejেকে ke kɔŋ ne. Temò yan tĩ be ne te na. Botu bete be bɔ ke beŋgwe nye baka bɔ ke gwe wɔ budɔyate. Ɛ Yesus kala jeba bejেকে bene kamò jɔ yiɔa kande lepina yasi te yi nye ta sangwa nò ké nye bo: ³³ «Nɛ bɛŋa, wuse be bende kè pe Yerusalem baka. Bo ta bɔ *Mònò Mumò nye bekum be botu be nyena sadaka nye

Njambiyε nè botu be ketina meyasi. Bo ta peso nde, bo wòku nyε. Kε kɔnte, bo má nje bɔ nyε kanje nyε botu bete be yeti kε duwε Njambiyε baka. ³⁴ Botu bete ta nyeto nyε sa meseri kε yotu nε. Bo ta njuro nyε nε njambala nje wo nyε, a má nje womiyε kε metu yitati.»

*Jak bene Jan kε diyε Yesus yinja yasi
(Mt 20)*

³⁵ Jak bene Jan te bono be Sebede njā kε kekɪ Yesus lepɔ nyε nyε nde: «Yekele, yasi te yi wuse ta diyε wε kέ, hε góru nde, kelo yo nyε wuse.» ³⁶ E Yesus diyε bo nde: «Nε kwádyikwε nde, mi kél ba nge nyε wunε?» ³⁷ E bo lepε nyε nyε nde: «Kome wε ta bɔ díyɔ meluksa mo kέ, jaya nde, wuse díy metidyε kε kekɪ yɔ, wete pulo mbam bo, wete pulo gare yɔ.» ³⁸ Yasi wete, ε Yesus lepε nyε bo nde: «Wunε yeti kε duwε yasi te yi wunε diyε kέ na. 'Wunε yakama hɔbiye ka pelo mebɔne mete yi mi ta hɔbiye kέ? Njel metopuna mete yi mi ta sangwa no kέ, 'wunε yakama weliyε yo nde?» ³⁹ E bo yensa nyε nyε nde: «Wuse yakama weliyε.» E Yesus lepε nyε bo nde: «Gbate, wunε ta hɔbiye pelo mebɔne mete yi mi ta hɔbiye kέ. Sendi, njel metopuna mete yi mi ta sangwa no kέ, wunε ta sangwa no sendi. ⁴⁰ Ma yasi wete, kε kasi díyɔ metidyε kε mbam bo ho kε gare mbe, yeti mi kabe yo nyε bomɔ na. Membey mete wókunanɔwε nε botu bete be Njambiyε sima si kombile yo tike bo baka.»

⁴¹ Kε bejεke te bari kamɔ ma woko melɛpi mete yi Jak bene Jan lepima kέ, ε temɔ yan kwa sunɔwε nε bo. ⁴² E Yesus jeba bejεke hene

lepɔ nyɛ bo nde: «Wunɛ duwɔ nde, botu bete yɪ bomɔ jɛba nde bɛkum kɛ to mɛnɛti baka kɛ kpalɔ bɛndɔ to yan bɛndɔ. Ma bɛ nyanɔwɛ botu bete bɛ kɛ njoka yan baka kɛ kpalɔ natɛ bo nata. ⁴³ Yasi wɛtɛ kɛ yun, yo yeti kɛ kwanɔna dɛtɛ na. Mɔ tɛ ɛ kwadɔyɛ bɛ nyanɔgwɛtɛ kɛ njoka yun kɔ yâkanɔgwɛ kelɔ mɛsay nyɛ wunɛ. ⁴⁴ Ma yɔkɔ ɛ kwadɔyɛ bɛ bosa mumɔ kɛ njoka yun kɔ bɛki bala bɛsɔ hɛnɛ. ⁴⁵ Kɛto *Mɔnɔ mumɔ sendi nɛ ɲguru wɛnɛ ti ma njâki, né bomɔ kel mɛsay nyɛ nyɛ na, yasi wɛtɛ, a njâ nda mɔ mɛsay yɪ nyɛ jonɔgwɛ dɔyɛnɛ yɪ kolɔ nɛ budɔya bomɔ.»

*Yesus kɛ butɛ misi mɛ Bartime
(Mt 20; Lk 18)*

⁴⁶ Bo kɛndima kumɔ kɛ Yeriko. Kɛ ɲgimɔ tɛ yɪ Yesus bɔ kɛ pundɔ dɔwɛ kɛ mɔy dɔya bɛnɛ bɛjɛkɛ bɛnɛ nɛ nyanɔgwɛ ɲgil bomɔ kɛ, wɛtɛ mɔ dɪbina misi nde Bartime, mɔnɔ Time bɔ kɛ dɔyɔ kɛ kɛki nje. A dɪkima jɔmbɔ mɛyasi kɛ mɛbɔ mɛ bomɔ. ⁴⁷ ɲɲɛ nyɛ ma wokɔ nde, yo Yesus tɛ mɔ Nasaret kwɔ kɛ, ɛ nyɛ nyɛ numbu kɛ kembɪ lepɔ nde: «Mɔnɔ Davit Yesus, gwakɔ ɲgwɛtɛ wombɛ.» ⁴⁸ Baɲa bomɔ budɔyate bamma nyɛ yɪ sɔ nje nde, a dɪbi numbu. Ma ko bɛkɔ dɛtɛ, yo kɛ ɲgimɔ tɛ yite yɪ nyɛ njâ kembɔ kwɔ to tɛ nde: «Mɔnɔ Davit, gwakɔ ɲgwɛtɛ wombɛ.» ⁴⁹ Ndana, ɛ Yesus tɛmɛ lepɔ nde: «Wunɛ jɛbanɔgwɛ nyɛ.» ɛ bo jɛba mɔ dɪbina misi lepɔ nyɛ nyɛ nde: «Wɛ tɪ kambɪ yanɔ na. Tɛma, a kɛ jɛba wɛ.» ⁵⁰ Kɛ nyɛ ma wokɔ dɛtɛ kɛ, ɛ nyɛ bɛtɛ gambo nɛ nɛ vɛɲ lombiyɛ kɛ pɛ yɪ Yesus. ⁵¹ ɛ Yesus diyɛ nyɛ nde: «Wɛ kwádɔyikwɛ nde, mi kɛl ɲɲɛ nyɛ wɛ?»

Ɛ nye yeŋsa nye nye nde: «Yekele, kelɔ nde, mi b̄ɛɲnaŋgwɛ.» ⁵² Ɛ Yesus lɛpɛ nye nye nde: «Ƙwango, tikina temɔ te yi wɛ nɔ kɛ jonɔwa wɛ.» Ndana ndana, ɛ nye kande bɛɲna yasi bɛɲgwɛ Yesus kɛ nɔ.

11

Yesus ke dya ke Yerusalem

(Mt 21; Lk 19; Jh 12)

¹ Bo kendima wuta ne Yerusalem kumɔ ke keki Betfage nɛ Betani, ke pulɔ *Keki meoliviye. Ɛ Yesus tomɛ baɲa bejɛke bɛnɛ yiɓa kenje mbombu lɛpɔ nye bo nde: ² «Wunɛ kɛn ke dya te ɛ ke mbombu wun kɔ. Ne nyiɲna dya deke wunɛ ta dolɔ wɛtɛ mɔnɔ tofɔ tiɲnate. Mumɔ wɛtɛ ne wɛtɛ ti pa diɗye meta mɛnɛ wɛtɛ yesɔ ke to ne na. Nɛ wunɛ wɛnɲa nye nje nɔ. ³ Nɲɛ mumɔ diye wunɛ nde: <Wunɛ wɛnɲa nye keto nɲɛ?> Nɛ wunɛ yɛnsangwɛ nde: <Nyangwɛ Kumande ke kwadiye nye, a ta yɔkidye nye nɛdɔ.> » ⁴ Bo kɔ, ɛ bo dolɛ wɛtɛ mɔnɔ tofɔ tiɲnate ke numɛy ke sɛ yaka ne nje, ɛ bo wunje nye. ⁵ Ɛ baɲa botu bete be bɔ womɛtɛ baka diye bo nde: «Yiri nɲɛ yi wunɛ keke kɛ? Keto nɲɛ yi wunɛ wunje mɔnɔ tofɔ enɔru kɛ?» ⁶ Ɛ bo yeŋsa nda yi Yesus lɛpima nye bo kɛ. Ɛ bo tike bo nde, bo kwɛn ne nye. ⁷ Bo boɲma mɔnɔ tofɔ kumɔ nɔ ke yi Yesus, bɔ melambɔ man jonɔ ke to nɛ. Ɛ nye kwɔ bendɔ mɔnɔ tofɔ diyɔ ke to nɛ. ⁸ Bomɔ budɣate boɲma melambɔ man jonɔ ke nje, ɛ baɲa leke yan mɔnɔ meɓɔ mejeti ke lɔ bete ke nje. ⁹ Botu bete be bɔ mbombu nɛ baka be bɔ ke

kɔŋ Yesus ɔaka ɔfikima kɛmbɔ nde: «*Hosana, mɛkɔmbila nɛ yɔkɔ ɛ nje nɛ ɔɔno Baba Mbokɔ!
 10 Mɛkɔmbila ɔɛŋnanŋwɛ kɛ kando sanɔmbambo wusu Davit yi nje kɛ! Njambiyɛ ɔɛki nɛ meluksa kɛ kwey!» 11 Yesus ɔɔyanɔma kɛ Yerusalem kɔwɔ nyinɛ mbanɔ Njambiyɛ. Kɛ nyɛ ma si ɔɛnɛ mɛyasi hɛnɛ te yi ɔɔ kɛ kekɛ nɛ kɛ, ɛ nyɛ kɔwɔ ɔɛnɛ ɔɛjɛkɛ ɔɛnɛ kamɔ ɔɔ yɔɔba kɛ pɛ Betani, kɛto ŋgimɔ sima kɔwɔ ɔɔɔɔyate.

*Yesus kɛ kita nɛ figiyɛ
 (Mt 21)*

12 Misi pupɛ, kɛ ŋgimɔ te yi ɔɔ ɔɔ kɛ pundo ɔɔwɛ kɛ Betani kɛ, Yesus ɔɔ kɛ wokɔ nja. 13 Kɛ nyɛ ma kanɛ misi ɔɛnɛ nɛ wɛtɛ njuku *figiyɛ nɛ nan nɛ mɛmbɔru nɛ gbi kɛ, ɛ nyɛ kɛ, na kɛ ɔɛnɛ, simande yo wumma. Yasi wɛtɛ, kɛ nyɛ ma wuta nɛ njuku te kɛ, a sɛm ndi mɛmbɔru nɛ mɛmbɔru nɛ gbi, kɛto yo ɔɔ ɔɛ ŋgimɔ wumnate na. 14 Ndana, ɛ nyɛ lɛpɛ nyɛ njuku figiyɛ ɛnɔru nde: «Siyma ɔɔnɛ nɛ ŋgbɔt nde, ko mumɔ wɛtɛ nɛ wɛtɛ tɔɔ ɔɛ se kwalɔ mbumɔ yo wɛtɛ yesɔ na!» ɔɔjɛkɛ ɔɛnɛ wokuma lɛpi yinɔri yi nyɛ lɛpima kɛ.

Yesus kɛ ɔɔɔɔyɛ botu ɔɛ ɔɔyanɔwɛ

*mɛyasi kɛ mbanɔ Njambiyɛ
 (Mt 21; Lk 19; Jɔ 2)*

15 ɔɔ yɔkɔwɔ nɛ kɔkɔ ɔɔɔ ɛ Yerusalem. ɛ Yesus nyinɛ mbanɔ Njambiyɛ kande ɔɔɔɔyɛ botu ɔɛtɛ ɔɛ ɔɔ kɛ ɔɔyanɔwɛ nɛ ɔɔaka ɔɛ ɔɔ kɛ ɔɔmɔ mɛyasi womɛtɛ ɔɔaka. A tindima mɛtɛfɛl mɛ botu ɔɛ sɛnjina mɔni nɛ mɛsolo mɛ botu ɔɛ

dyaᅅgwa bepepo bete ke meneti. ¹⁶ A ti tike nde, mumo wete ne wete soba yija yaja pesa no ne moy mbanjo Njambiyε na. ¹⁷ A tedya bo melεpi me Njambiyε lepɔ sendi nde: «'Yo yeti gba ketinate ke mekana me Njambiyε nde: <Bo ta jeba tu dyembe nde tu te yi mekando hene ta ngbo ngweta ne Njambiyε ke moyte> na? Ma yasi wete, wune kpalma yensa yun yo ne gban botu be gubo.»

¹⁸ Ke bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyε ne botu be ketina meyasi ma woko dote ke, ε bo sa nje te yi bo yakama wo ne nye. Ndi nde, bo ba ke kambɔ nye, keto yasi te yi nye dikima tedye ke dikima kpoke temo bomo hene budyate. ¹⁹ Ke bekoko ma dya ke, ε Yesus punde duwe ke moy dya bene bejεke bene.

²⁰ Ke bo ma nje toke sendi nje bemenmene ke, bejεke sem nde, njuku *figiye ko ma gwe soso ne kawoyo kande ke ton te kumo nji. ²¹ E Piyer take yasi te yi kwanama ke. E nye lεpe nye Yesus nde: «Yekele, beja njuku figiye te yi we ma kitanawe ne nye ko ma soso.» ²² E Yesus nje diyo lepɔ nye bo nde: «Wune tiki temo ke yi Njambiyε. ²³ Gbakasi yi mi lεpe nye wune ke: Nge mumo lεpe nye keki te yoko nde: <Duke waka ke balo ke man,> yo ta kelna dote, nge nye tike temo nde, yasi hene te yi nye lepima ke ta kelna gbate kine be ne meso ke temo na. ²⁴ Yori yi mi lεpe nye wune nde: Yasi hene te yi wune ta diye Njambiyε ke mengweta mun, nge wune tike temo nde, wune me ne ya te, Njambiyε ta nye wune yo.

²⁵ «Ma ke ngimɔ hene te yi wune teme yi ngweta ne Njambiye, nge be nde, wune ne yiɲa lepi sangwe ne wete mumɔ, wune tiki nye ne ngwete, ne Sangwe wun te e diye ke dyobo ko tiki sendi wune ne ngwete ke beya meyasi mete yi wune kele ke. ²⁶ Ma nge wune ti tike beso ne ngwete na, sangwe wun te e diye ke dyobo ko ti tiko sendi wune ne ngwete ke beya mekele mun na.»

*Deti Yesus wɔla ke yi Njambiye
(Mt 21; Lk 20)*

²⁷ Bo yɔkwɔ wolo kɛ ke Yerusalem. Ke ngimɔ te yi Yesus ba ke jombila ke moy mbanjo Njambiye ke, e bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiye ne botu be ketina meyasi ne betomba be dya nje ke yene ²⁸ diye nye nde: «Deti te yi we kele ne meyasi mete yike ke wɔla we? Nda nye we deti nde, kelo meyasi mete?» ²⁹ E Yesus yensa nye bo nde: «Mi sendi, mi ndi ne lepi wete yi mi ta diye wune, ne wune yɛnsangwe nye mi, ne mi nje lepi mbey te yi deti te yi mi kele ne meyasi mete wule kete ke. ³⁰ Nda tome Jan nde, a njaki tɔpe bomɔ ke mɔrɔku? 'Yo Njambiye ho yo bomɔ? Ma ne yɛnsangwe nye mi.» ³¹ Ndana, e bo kande mediyna tande yan lepɔ nde: «Nge wuse lepe nde: Yo Njambiye tome nye, yite a ta diye nde: Ma keto nge yi wune ti tike temɔ ke yasi te yi nye lepima ke? ³² Ma nge wuse nje yensa nde: Yo bomɔ tome nye, yite...» Bo lepi dete, keto bo ba ke kamba ngil bomɔ, keto bomɔ hene beɲma nde, Jan gbate mo punja melɛpi me Njambiye. ³³ Dete, e bo yensa nye Yesus nde:

«Wuse yeti ke duwe na.» E Yesus nje lepɔ nye bo nde: «Mi sendi, mi yeti ke lepɔ yaɲa nye wune ke kasi deti te yi mi kele ne meyasi mete ke na.»

12

Kanɔ ke kasi beya botu be

bakidya ngwan

(Mt 21; Lk 20)

¹ Ke kɔɲte, e Yesus kande lepina meyasi nye bo ne nje mekanɔ. E nye lepɛ nde: «Wete mumɔ sama ngwan *vinye. E nye kele kakwe litɔ ne yo, timɔ mbey sɔpita membumɔ, sumɔ sendi dongbe dongbe tɔ yí pɛmna ngwan. E nye nje kanɛ yo hene nye baɲa botu be mesay nde, bo bákidya, be sendi ne ngabiye te yan kete. Ke kɔɲte, e nye kwɔ londunate kè yiɲa meneti. ² Ke ngimɔ te yi membumɔ sima detɔ ke ngwan ma dya, e nye tome wete mɔ mesay kenje ke yi bari, né bo njese nye ngabiye membumɔ mete yene. ³ Yasi wete, botu be mesay te bari temma biye nye mende yokidye nye ne gboɲgo bo. ⁴ Ke kɔɲte, e nye tome sendi wete mɔ mesay kenje bo. E bo mende mbete kɔmbe ke to toyɛ nye wuɲgwɛ. ⁵ A njɔ tomɔ sendi mbaɲa ke kɔɲ te yɔru. E bo wo mbete. E nye nje tomɔ sendi baɲa budyate kenje. Bo natima baɲa tumbɔ wo baɲa. ⁶ Ndana, e nye tika ndi ne ndaɲga mɔnɔ wene, sɔɲ temɔ ne. Yí sidye nɔ, e nye nje tomɔ nye kenje lepɔ nde: «Bo ta kambɔ, keto yo mɔnmbe.» ⁷ Yasi wete, botu be mesay baka njɔ lepɔ tande yan nde: «Ne bɛɲa, mɔ te e ta tika ne melikɔ, ekɔ!»

Nε njâki, hε wôku nyε, né wuse tika su nɔ.> ⁸ Ε bo biye nyε wo, bɔ mun nε kè lɔ kε kɔn ηgwan.

⁹ «Ma sa ηgwan ta nje kelɔ nan? A ta nje girise botu be mesay benɔri nje kanε ηgwan nyε banɔ. ¹⁰ 'Yite nde, wunε tɔ pa tolɔ lɛpi kε yi diye ketinate kε mεkana mε Njambiyε kε na? Yo ketinate nde: <Tari*f1* te yi botu be sumna tɔ sɛnma kɔ kpalma nje be sangwε kondu. ¹¹ Ma yasi kε, yo mεkele mε Baba Mbokɔ, yo yasi te yi wuse bεnε ηgbakima.> »

¹² Kε bekum Beyuden ma si wokɔ mɛlɛpi mɛnɔri hɛnε kε, ε bo sɔ nje te yi biye Yesus, keto bo duwɔ nde, a nyéki kanɔ te sungwε nε bo. Yasi wεtε, bo bɔ kε kambɔ ηgil bomɔ, dεte ε bo jise kwɔ tikɔ nyε.

Yesus nde, bomɔ gbôku garama

nyε Sesar

(Mt 22; Lk 20)

¹³ Bo njɔ tomɔ banɔ *Befarisε nè banɔ botu bete be bɔ kε njɔn kumande Herod baka kenje kε yi Yesus, né bo dongidye nyε wulε kε lɛpi te yi ta pundɔ kε numbu nε kε. ¹⁴ Ε bo dya lɛpɔ nyε nyε nde: «Yekele, wuse duwɔ nde, wε mɔ gbakasi ko kε misi mε nda, keto wε ti ban yɔ mberɔ misi mε mumɔ na. Wε tɛdya yɔ nje Njambiyε gbate gbate. 'Mεmbonɔga lɛpi nde, mumɔ gbôku garama nyε *Sesar? 'Hε gbôku ho hε tɔ gboku?» ¹⁵ Yesus duwɔ likisi yan, ε nyε diyε bo nde: «Wunε bôba mi keto ηge? Wunε bôn nε sule wεtε nje nɔ, né mi bεn.» ¹⁶ Ε bo nje nɔ bɔ kanε nyε nyε. Ε nyε diyε bo nde: «Yike yekambiyε

to nda? Ketina meketi mete yike téfya nda?» E bo yeŋsa nye nye nde: «Yo yi Sesar.» ¹⁷ E nye nje lepo nye bo nde: «Wune nyêki Sesar meyasi mete yene, nye Njambiyé meyasi mete yene.» Bo ngbakimama budfyate ke yasi te yi nye yeŋsama ké.

Kasi womiya bomo
(Mt 22; Lk 20)

¹⁸ *Besaduse lépi yan nde, bemun tí womiye na. Bo njá sendi ke yi Yesus diyé nye mediyan lepo nde: ¹⁹ «Yekele, ke njoka membonga musu yi Moyisi ketima ké, yo ketinate ke moyte nde: <Ngé mumo bé ne man, ngé man wene te gwe tiko nyari kine ja bene nye na, na bôn kuso te, na ja kwanfyé ne dínó man é gwá kó.> ²⁰ Yo bá ne baŋa bono bambam yitan jó yiba bé jadya ke moy yan. Tomba te bonma nyari gwe kine tiko ko monosike bene nya te na. ²¹ E é kón te bú kó gwe kine tiko ko monosike bene nya te na. Yo bá ndi sendi dete ne mó yitatite. ²² Yo kwanama ndi dete sidye ne bo hene yitan jó yiba ne gbukup. Ko mumo wete ne wete ke njoka yan tí ja bene nya te yí kuso ne kando na. Diyo ké, é nyari nje gwe sendi ke kón yan hene. ²³ Ma ke yeso te yi bemun ta womiye nó ké, ke njoka bambam baka, nya kó ta nje bé nya nda, keto bo hene yitan jó yiba bonma nye ne megwaki?» ²⁴ E Yesus lepe nye bo nde: «'Ne ti béŋa nde, mejsó mun wúla, keto wune ke ndekima yasi te yi yo ketinate ke mekana me Njambiyé, ndekima sendi ngungudye Njambiyé na? ²⁵ Yo nde, kome bemun ta womiye ké, megwaki tí beŋna se na.

Yasi wete, bomo hene ta jonna nda yi bejaki be Njambiyε jonna no ke dƳoɔo kε. ²⁶ Ma ke kasi womiya bemuŋ, yite nde, wune ti pa tolo ka mekana mete yi Moyisi ketima ke na? Wune ti pa tolo ke mbey te yi lεpe kasi mono jeti te ε ba ke biye dƳite ke na? Womete Njambiyε lepima nye Moyisi nde: <Mi mbe Njambiyε te ε Abaraham, Njambiyε te ε Isak, Njambiyε te ε Yakɔp.> Wune ti pa tolo mbey te na? ²⁷ Yo nde, Njambiyε yeti Njambiyε bemuŋ na, nye Njambiyε te ε botu bete be ne jon baka. Gbate, wune ke moy mejoso ne pitik.»

*Kasi mbonga te ε kwanma beso ko
(Mt 22)*

²⁸ Wete mo ketina meyasi ba ke lengwe meto ke meso mete yi bo ba ke nye ke. A beɲma nde, Yesu yeŋsama kimote nye *Besaduse. E nye nje ke keki ne diyε nye nde: «Ke membonga hene, yen kwa beso?» ²⁹ E Yesu yeŋsa nye nye nde: «Mbonga te ε kwanma beso ko, yo yoko ε lεpe nde: <Kando Isarayel, woko. Siya Baba Mboko, yo ndi Baba Mboko te Njambiyε wusu. ³⁰ Kwadyikwe Baba Mboko te Njambiyε wo ne temo yo hene, ne sisy yo hene, ne dƳano dƳo hene, ne deti yo hene.> ³¹ Mbonga yibate, yo nde: <Kwadyikwe mon nda yi we kwadye ne yotu yo ke.> Kine mbaŋa mbonga ε kwanma membonga maka yiba na.» ³² E mo ketina meyasi nje lepɔ nye nye nde: «Kimo yaŋa, yekele, we lepima gba gbakasi yi lepɔ nde, siya Njambiyε yo ndi nye nyepɔ, kine mbaŋa se na. ³³ Sendi, ηge mumo kwadye Njambiyε ne temo ne hene, ne dƳano

ɔyene hene, ne ɔeti ne hene, kwadye jakɔɔ mumɔ nda yi nye kwadye ne yotu ne ké, yo yite lanɔa mesadaka hene te yi mumɔ yakama nye Njambye ké. Yo yite lanɔa mesadaka me benyamɔ te yi bo loɔye loɔyukwe, ko mesadaka mete yiri hene.» ³⁴ Yesu bɛɛma nde, a yɛnsama kimote ne ɔyanɔ, e nye lepe nye nye nde: «We me nedɔ te yi nyiɛ ke *Kandɔ Njambye.» Ke kɔɛte, ko mumɔ wete ne wete ti boɔe diye nye medijan se na.

³⁵ Yesu ba ke tedye mɛlepi me Njambye nye bomɔ ke mbanjo Njambye. E nye diye nde: «Keto nge yi botu be ketina meyasi lepe nde, *Krist mɔnɔ Davit ké? ³⁶ Davit ne nguru wene lepima nɛ ɔeti te yi Kimɔ Sisij nde: «Baba Mboko lepima nye Kumande wombe nde: Diyo metidye ke mbam bo mbe nde, mi siki kawule bɛpendɔ bo tiko ke nji mekol mɔ.» ³⁷ Davit ne nguru wene ke jeɔa nye nde Kumande. Ma Kumande wene ta kpalɔ nje be mɔnɔ wene nan?» Nyangwe ngil bomɔ ba ke lenɔwe metɔ ke yasi te yi nye ba ke lepo ké ne mesosa.

³⁸ Pinjo te yi Yesu ba ke tedye yasi ké, e nye lepe nye bomɔ nde: «Wune ɔiy ne sɔsɔ ne botu be ketina meyasi. Bo kwadyikwe jaja ne nyangwe nduleɛ nduleɛ megambo ke mbombu bomɔ, kwadye sendi nde, bomɔ ké nyenɔ bo ke membey kome bomɔ ɔiki wesidya ké. ³⁹ Bo kwadyikwe ɔiyɔ ke bosa membey ke mɛmbanjɔ mɛwesidya me Beyuden, sa sendi kpasa membey ke metɔ medina. ⁴⁰ Bo wɛnjila meyasi hene ne mbul ke meɔo me bekuso boma,

ɔiki nje kelɔ sɛwna mɛngwɛta, nɛ bomɔ bɛɲ nde, bo kimɔ bomɔ. Njambiyɛ ta jɔsɛ bo tedye bo nyangwɛ mɛbɔnɛ kwɔ to te.»

Wɛtɛ buka kusɔ nyari kɛ nyɛ Njambiyɛ

yasi nɛ temɔ nɛ hɛnɛ

(Lk 21)

⁴¹ Yesus ɔiyɛma mɛtidye yaka nɛ kponɲi nyɛna sadaka nyɛ Njambiyɛ. A bɔ kɛ bɛɲɛ nda yi ɲgil bomɔ bɔ kɛ nyɛ mɔni kɛtɛ kɛ. Botu bɛ kusuku buɔyate bɔ kɛ nyɛ buɔya mɔni kɛtɛ. ⁴² Wɛtɛ buka kusɔ nyari nɲɔ bɛtɛ limbi sisi yiɓa yi yaka pata wɛtɛ. ⁴³ Yesus jɛbama bɛjɛkɛ bɛnɛ lɛpɔ nyɛ bo nde: «Gbakasi yi mi lɛpɛ nyɛ wunɛ kɛ: Buka kusɔ nya kɔ nya kwɔ baka hɛnɛ, ⁴⁴ kɛto bari hɛnɛ nya buyɔ mɛyasi mɛtɛ yi bo bɛ nɔ kwɔ to te kɛ. Yasi wɛtɛ, buka kusɔ nya kɔ nya yasi hɛnɛ te yi bɔ nde, a jɔɲnanɲwɛ nɔ kɛ ɔiyɔ mɛbukɔ mɛnɛ kɛ.»

13

Kasi mɛbɔnɛ mɛtɛ yi ta nje kɛ

(Mt 24; Lk 21)

¹ Kɛ ɲgimɔ te yi Yesus bɔ kɛ pundɔ kɛ mbanjɔ Njambiyɛ kɛ, ɛ wɛtɛ jɛkɛ wɛnɛ lɛpɛ nyɛ nyɛ nde: «Yekele, bɛɲa ndi mberɛ mɛtari mɛtɛ yikɛ wa! Bɛɲa ndi mɛtɔ mɛtɛ yikɛ wa!» ² ɛ Yesus yɛnsa nyɛ nyɛ nde: «'Nduku, wɛ kɛ bɛɲɛ nyangwɛ mɛtɔ mɛtɛ yinɔri? Kinɛ tari wɛtɛ nɛ wɛtɛ ta ɔiyɔ waka kɛ to jakɔsɔ kinɛ nde, bo gbɔngula bɛtɛ kɛ mɛnɛti na!» ³ Kɛ kɔɲtɛ, ɛ nyɛ kwɔ kɛ ɔiyɔ mɛtidye yaka nɛ mbanjɔ Njambiyɛ kɛ

*Keki meoliviye. Nè Piyer nè Jak nè Jan bɔ Andere bɔ ndi bene be Yesus bɛpɔ. Bo diyma nye nde: ⁴ «Lɛpɔ nye wuse, meyasi mete ta kwanɔna ndenen? Yo nge yi ta tedye nde, meyasi mete hene ta be ke kelna kumɔ ke njenate?»

⁵ Ndana, ε Yesus kande lɛpi lɛpɔ nye bo nde: «Wune dɛy ne sɔsɔ, ma mumɔ me nje sebile wune. ⁶ Keto bomɔ budyate ta nje ne dɛno dɛyembe lɛpɔ nde: <Mi *Krist, mi kɔ!> Dete, bo ta sebile budya bomɔ. ⁷ Kome wune ta wokɔ bomɔ ke lɛpɔ kasi medyambi, wokɔ ngum ngum te ké, wune tɛ gwaki kan yan na, keto meyasi mete yakanɔwe kelna. Ndi nde, yite tɛ pa be siyna meyasi na. ⁸ Kando wete ta teme lɔ dɛyambi ne wete kando. Kumande wete má teme lɔ dɛyambi ne jakɔsɔ. Meneti ta ngwanɔwa ke yɛna membey. Kolo ta kelna ke to meneti. Meyasi menɔri ta be ndi gbela ton mebɔne. ⁹ Ma wune dɛy yun ne sɔsɔ, keto bo ta bɔ wune kanɛ nye botu be pesina jɔsi. Bo ta njuro wune ne njambala ke membanjɔ mewesidya me Beyuden. Wune ta teme ke mbombu bekum nè ke mbombu bekumande jɔse lɛpi ke kasi mbe. Yo ta kelna dete, né wune lɛpi meyasi mete yi wune beɛma nè yi wune duwɔ ke kasi mbe ké nye bo. ¹⁰ Bosa yasi, yo nde, bo kanda pa pele Kimɔ Tom nye mekando me bomɔ hene. ¹¹ Kome bo ta bɔ wune kè nɔ ke mbombu botu be pesina jɔsi ké, wune tɛ kanda gwe kan wo yotu ke yasi te yi wune ta lɛpɔ ké na. Yasi wete, wune lɛpi ndi lɛpi te yi Njambiye ta nye wune ke numbu ke kiya mbey ké, keto yeti wune ta lɛpina na, yo Kimɔ

Sisiŋ. ¹² Maŋ ta dyaŋgwe maŋ wene nye bomɔ, né bo wo nye. Saŋgwe ne mɔno ta kelo sendi dɛte ne mɔno wene. Bɔmbesike ta lɔ dyaŋbi suŋgwe ne besaŋgwe ban nè benyaŋgwe ban dyaŋgwe bo nye bomɔ, bo má wo bo. ¹³ Bomo hene ta beno wune keto dɛno dyaŋbe. Ma yoko e ta gbiso kelo tiŋ kumo ke siyante ko ta ju.

¹⁴ «Wune ta beŋe mo te yi bo jeba nde *Nyaŋgwe mo bekidya meyasi e kele gbutu biye ne mbanjo Njambiye ko ke nje dɛyo ke mbey te yi nye ti yaka dɛyo kete ké. Ma mo te e tole meɛpi maka ko woku to te dɛyo ne soso.» E nye nje lɛpo nde: «Kome wune ta beŋe meyasi mete ke kwaŋna dɛte, nè botu bete be dɛye ke meneti me Yuda baka sɛdɛyikwe kamba kè ke to mekeki. ¹⁵ Mo te e ta be ke tosiyo ko pikwe kine pa nyiŋe tu nde, na kè bu yaŋa pundo no na. ¹⁶ Sendi, mo te e ta be ke ŋgwaŋ ko ti yokwe ne koko nde, na pa kè bu lamba ne na. ¹⁷ Boma bete be ta be ne moy nè baka be ta be ndi ke nye bonosike beri ke ŋgimo te yite baka ta saŋgwa ne mebone. ¹⁸ Wune ŋgwɛtaŋgwe ne Njambiye nde, meyasi mete ti dyaŋ ke ŋgimo abekata na, ¹⁹ keto ke ŋgimo te yite, nyaŋgwe mebone ta beŋna. Kande yi Njambiye ma kusu ne mboko kumo ndana yiŋa nyaŋgwe mebone ti pa beŋna dɛte na. Sendi, yiŋa nyaŋgwe mebone ti beŋna se dɛte wete yeso na. ²⁰ Ti béki nde, Baba Mboko káya buyo metu mete tiko ne ŋgbet na, ma mumo wete ne wete ti ju na. Yasi wete, a kayma yo, keto botu bete be nye sima si toke baka.

21 «Ma ηγε mumo lepe nye wune nde: <Ha *Krist waka ho a wari!> wune ti jaya na. 22 Keto botu bete be lepe ja nde, bo Krist ne baka be lepe sendi nde, bo botu be punja melapi me Njambiyε baka ta nje. Bo ta kelo meyekambiyε, kelo sendi nyanḡwe meyasi, bo yakama jatidyε ko botu bete be Njambiyε sima si tōke baka ke yiḡa nje. 23 Ma wune diy ne soso, mi ma lepo meyasi hene nye wune.

Yesus ta kala nje
(Mt 24; Lk 21)

24 «Ma ke koḡ metu me nyanḡwe mebone menori yeso ta dimo, ηḡwende ti pano se na. 25 Basiso ta ketiyε ke kwey balo ke meneti. Meyasi mete yi be ne ηḡuḡudye yi diyε ke kwey ke ta ηḡbokisa budyate. 26 Ke koḡte, bo ta beḡe *Mono mumo ke nje ne mekulutu ne nyanḡwe ηḡuḡudye ne nyanḡwe meluksa. 27 A ta tomo bejaki bene kenje ke membey hene, ke meboku me meneti maka hene yini ke to mboko. A ta wesidyε botu bete be nye sima si tōke baka.

Kano ke kasi figiye
(Mt 24; Lk 21)

28 «Wune bon dyano ke yasi te yi *figiye tedye ke. Ke ηḡimo te yi mebo mete me ke boye ne ke ηḡimo te yi memboru mete me ke lo, wune ke duwe nde, ηḡimo mbiyo ma wuta. 29 Dete sendi, kome wune ta beḡe nde, meyasi mete me ke dya, wune dukwe nde, *Mono mumo me nedo te yi nje, yasi me ke ηḡiḡ nyino. 30 Gbakasi yi mi lepe nye wune ke: Ko botu bete be ne joḡ ke

ngimɔ te yɔkɔ baka tí gwe hene kine nde, meyasi menɔri hene dyaŋ na. ³¹ Dyobo nɛ meneti ta si kwɔ yambile, ma ndi mɛlɛpi mɛmbɛ tí yambile ko wɛtɛ yesɔ na.

³² «Ma kɛ kasi yesɔ nɛ hawa te yi meyasi mɛtɛ ta dya kɛtɛ kɛ́, ko mumɔ wɛtɛ nɛ wɛtɛ yeti kɛ duwɛ na, ko bɛjaki bɛtɛ bɛ dɛyɛ kɛ dyaobo baka, ko *Mɔnɔ, ndi Da nyɛpɔ duwɛ. ³³ Wunɛ dɛy nɛ sɔsɔ, wunɛ pɛm yasi, kɛto wunɛ yeti kɛ duwɛ ngimɔ te yi meyasi mɛtɛ ta dya kɛtɛ kɛ́ na. ³⁴ Yo ta bɛ nda yi wɛtɛ mbam ɛ tɛmma kwɔ kɛ londunate kɛ wɛtɛ meneti, tikɔ tɔ dɛyɛnɛ kanɛ meyasi hene nyɛ botu bɛ mɛsay bɛnɛ. A tɛdya mumɔ hene yasi te yi nyɛ yákanɔwɛ kelɔ, lɛpɔ nyɛ mɔ te ɛ dɛkima bakidɛyɛ numey kɔ nde, a pɛm yasi. ³⁵ Dɛtɛ, wunɛ pɛm yasi, kɛto wunɛ yeti kɛ duwɛ ngimɔ te yi sa tɔ ta yɔkwɛ kɛtɛ kɛ́ na. A yakama yɔkwɛ ho bɛkoko ho nɛ bɛmbɛ tu ho kɛ ngimɔ kɔku kubɛ ho bɛmɛnɛnɛ. ³⁶ Wunɛ pɛm yasi, kambɔ a mɛ nɛ dya nɛ bɛlɛm dɔŋgidɛyɛ wunɛ kɛ jakɔ. ³⁷ Yasi te yi mi lɛpɛ nyɛ wunɛ kɛ́, mi lɛpi nyɛ bɔmɔ hene: Wunɛ pɛm yasi.»

14

¹ Jesɔ *Paska Beyudɛn nɛ ngimɔ jesɔ dɛyɛna mɛmampa te yi kine ngɔ kɛtɛ kɛ́ bukɔwɔ ndi mɛtu yiba, nɛ́ yo kelna. Bɛkum bɛ botu bɛ nyɛna sadaka nyɛ Njambiyɛ nɛ botu bɛ kɛtina meyasi sanɔma nɛ te yi bɔ yakama biyɛ Yesus nɛ nɛ likisi yí wo nɛ nyɛ. ² Bɔ sanɔma nɛ te dɛtɛ, kɛto bɔ dɛkima lɛpɔ nde: «Yo tí kelnaɔwɛ kɛ bɛmbɛ

jeso na, kamba bomo me nje kelo meyasi ne hoya hoya.»

Wete nyari ke kumbe lobinda ke

*to Yesus ke Betani
(Mt 26; Jn 12)*

³ Yesus ba ke Betani ke tu wete mbam nde Simon, a ba ke kono ne ndoko. Pijo te yi bo ba ke dyena ke, e wete nyari nyine tu ne wete ndaki tondunate ne yina lobinda nde *nar yi dye budya moni. Bo sama ndaki te ne wete tari nde albatere. Lobinda te ba ne sengelen, bo ti pule yo ne yina yasi na. E nya ko leke numbu ndaki kumbe mutso yinori ke to Yesus. ⁴ Baɗa botu bete be ba womete baka wokuma ngambi lepɔ tande yan nde: «To bekiɗya lobinda te yike ba ne nge? ⁵ Ma bo dyaɗgwa yo budya moni laɗsa buyo moni te yi bo gbo ne mo mesay ke metu mesay gomay yitati yi kame ne botu be ngwete.» E bo lepina beyate sungwe ne nya ko. ⁶ Yasi wete, e Yesus lepe nde: «Wune tiki nye ne sem. Keto nge yi wune njaɗgwe nye ke? A kelma kimo yasi ne mi. ⁷ Ne beɗa, wune botu be ngwete ke diyɔ ke kiya mbey metu hene. Dete, mengimo hene te yi wune kwadye, wune yakama kelo kimo yasi ne bo. Ma ke be mi, mi ti diyɔ mbe sine wune ke kiya mbey metu hene na. ⁸ Yasi te yi nye ba ne deti te yi kelo, a kelma. A kandima si lombɛ mi lobinda ke yotu mbe yi ladye ne pumbuna mbe. ⁹ Gbakasi yi mi lepe nye wune ke: Mbey hene te yi bo ta pele Kimɔ Tom ke to meneti hene, bo

ta yekidye sendi yasi te yi nya ko kelma ké, né bomo taki ne nye.»

¹⁰ Yudas te Iskariyot, yoko e ba ke njoka bejeko kamɔ jo yiba ko kwanma kè ke yi bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyè, na kè dyanɔwɛ Yesu nyè bo. ¹¹ Ke bo ma si woko yasi te yi nye lepima nye bo ké, e bo be ne mesosa budyate. E bo kpo nde, bo ta nye nye moni. Ndana, e Yudas kande saɔna kimɔ ngimɔ te yi nye yakama dyanɔwɛ ne nye.

Yesu ke dɔye jeso Paska

ɓene bejeko ɓene (Mt 26; Lk 22; Jn 13)

¹² Bosa yeso jeso dɔyena memampa mete yi kine ngɔ kete ké dyanma. Yo yeso wona bono besam ne sadaka yi medye me jeso *Paska Beyuden. E bejeko be Yesu diyè nye nde: «We kwadyikwe nde, wuse kèn kombile mbey dɔyena jeso Paska te yo we?» ¹³ E nye tome baɔa bejeko ɓene yiba lepɔ nye bo nde: «Wune kèn ke nyanɔwɛ dya, wune ta saɔgwa ne wete mbam ne mapi moroku, nè wune ɓenɔwɛ nye. ¹⁴ Mbey te yi nye ta nyiɔe kete, wune lêpi nye sa tu nde: <Yekele nde: Mbey te yi sine bejeko ɓembe ta dɔye Paska kete ké ba we?> ¹⁵ A ta tedye wete nyanɔwɛ tonɔari nye wune ke tu kwey ke pay to te ne meyasi hene gweya kombilate ke moyte. Yo womete yi wune ta kombile medye me Paska te yusu.» ¹⁶ Bejeko ka dya ke moy dya dolo meyasi hene nda yi Yesu lepima nye bo ké. E bo kombile medye me Paska.

17 Ke bekoko ma dya ké, ε Yesus dya bene bejেকে bene kamɔ jɔ yiɓa. 18 Piɔ te yi bo ɓa ke mbey medye ke dyena ké, ε nye lepe nde: «Gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Wete mumɔ ke njoka yun ta dyaŋwe mi, a waka ke dyena sine nye.» 19 Yo nya bo ɲgambi budyate ke temɔ. E mumɔ hene diyε nye wete wete nde: «'Yo ka mi?» 20 E nye yeŋsa nye bo nde: «Yo wete mumɔ ke njoka yun bejেকে kamɔ jɔ yiɓa, sine nye ke bete bo ke kiya kato medye wete. 21 *Mɔnɔ mumɔ ta kwɔ gbate nda yi yo ketinate ke kasi ne ke mekana me Njambiyε ké. Ndi nde, mebɔne ta balɔ ke to mɔ te ε dyaŋwe nye kɔ. Bo má diy kine ja mɔ te, ma yo gba kimɔte budyate ke yenε.»

Kasi medye me Njambiyε
(Mt 26; Lk 22; 1Kt 11)

22 Piɔ te yi bo ɓa ke dyena ké, ε Yesus bu mampa. Ke nye ma si nye Njambiyε wosoko ké, ε nye leke yo kaŋe nye bo lepo nde: «Wune bɔŋ, yike membundɔ membe.» 23 Ke kɔŋte, ε nye bu pelɔ ne tena menjam ke moyte. Ke nye ma si nye Njambiyε wosoko ké, ε nye kaŋe yo nye bo, ε bo hene hoɓiyε. 24 E nye nje lepo nye bo nde: «Yike mekiyɔ membe, yo mekiyɔ mete yi kele mbon, mekiyɔ mete yi ke nyanja keto budya bomɔ. 25 Gbakasi yi mi lepe nye wune ké: Ko mi tí hoɓiyε se tena menjam maka na kumɔ ke ɲgimɔ te yi mi ta nje hoɓiyε ne wete jonjate ke *Kandɔ Njambiyε.» 26 Ke bo ma si jembina yí lukse ne Njambiyε ké, ε bo kwɔ kè ke *Keki meoliviye.

27 Ε Yesus λeπε nye βο nde: «Yasi te yi mi ta sangwa nο kέ ta njangwe wune hene ke tikina temo te yi wune tike ke yembe kέ, jatidye wune ke beya nje. Keto yo ketinate ke mekana me Njambiye nde: <Mi ta muko mo bakidya besam, besam ma si wanja.> 28 Yasi wete, kome mi ta womiye kέ, mi ta kande kumo Galile ne wune.» 29 Ε Piyer λeπε nye nye nde: «Ige be nde, ke yi bomo hene yasi te yi we sangwa nο kέ ta njangwe βο dete ke tikina temo te yi βο tike ke yo kέ, jatidye βο ke beya nje, ma pele yembe, ko yo ti beyna dete na.» 30 Ε Yesus λeπε nye nye nde: «Gbakasi yi mi λeπε nye we kέ: Ke gba tu te yoko muka we ta tonο kumo mennga yitati nde, we yeti ke duwe mi na pinjo te yi kuβe ti pa koko kumo mennga yiβa na.» 31 Yasi wete, ε Piyer pitidye ke numbu ne lepο nde: «Ko beko nde, soη te biya mi sine we, ko mi ti tonο ne mbet nde, mi yeti ke duwe we na.» Bo hene lepima ndi dete sendi.

Yesus ke ηgweta ne Njambiye

ke Getsemane (Mt 26; Lk 22)

32 Ke konje, ε βο kwα kέ ke wete mbey nde Getsemane. Ε Yesus λeπε nye bejeke bene nde: «Wune diy metidye waka kumo ke ηgimo te yi mi ta sidye mengweta ne Njambiye.» 33 Ε nye bu Piyer ne Jak ne Jan kwα nο. Ε wο kande biyna ne budyate, temo ne ba ne habubu. 34 Ε nye λeπε nye βο nde: «Temo mbe ne ηgambi nda mi ta gwe. Wune diy waka, ne diy mejemsidye.» 35 Ε nye kwα ne mbet kέ mbombu balo ke meneti

ngweta ne Njambiyε, ho ngimo mebɔne mete yite yakama lɔndo ke keki ne. ³⁶ A dikima lepɔ nde: «*Aba Da, we ne deti te yi kelɔ meyasi hεne. Kelɔ nde, nyanɔwe mapi mebɔne mete yike dũkwε ke to mbe. Ma yo tĩ kelnanɔwe nda yi mi kwadyε kε na, yo kɛlnanɔwe nda yi we kwadyε kε.» ³⁷ E nye kε yɔkwε nje komε bejεke bɔ kε dolɔ bo ke jakɔ. E nye lepε nye Piyer nde: «Simon, we ke gba jakɔ. Ko gbela hawa wete, we tĩ weliye d̄iyɔ mejemsidyε na. ³⁸ Wunε d̄iy mejemsidyε, nε wunε ngwɛtanɔwe ne Njambiyε, ma mebɔbilan me nje lanɔsa wunε. Temɔ ne yesidyε kelna kimɔ yasi, ko dete, membundo ne tekɔ.»

³⁹ E nye jise wolo kwɔ kε ne nan kε ngweta ne Njambiyε lepɔ ndi kiya melepi mete yi nye kandima lepɔ kε. ⁴⁰ A kɔ gbɔngbɔ mate nje dolɔ sendi bo ke jakɔ, keto jakɔ kwanɔma bo ke misi. Bo tĩ be ne yanɔ te yi bo yakama yεnsa nye nye na. ⁴¹ Ke kɔntε, ε nye nje ke menɔga yitatite, ε nye lepε nye bo nde: «Wunε kɔmbila ya ndana, wedya yun lalε. Yakama yey, ngimo dyanɔma. Ne b̄εnɔ, bo ta b̄y *Mɔnɔ mumɔ ndana kanε nye ke meɔ me botu be mebeyɔ. ⁴² Ne t̄ema, he kwɔn. Ne b̄εnɔ, mɔ dyanɔwe mi kɔ yima!»

*Bo ke biye Yesus
(Mt 26; Lk 22; Jh 18)*

⁴³ Yesus bɔ ndi ke lepɔ dete kε, yaka ne Yudas te ε bɔ ke njoka bejεke kamɔ jɔ yiba kɔ ke dya. A nɔ ne nyanɔwe ngil bomɔ. Bo bɔ ne mekafa nε metegbe. Yo bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyε nε botu be ketina meyasi nε betomba

be dya tome bo. ⁴⁴ Mō te ε ta dyanḡwe nye kō nya bo kasiya nde: <Mō te yi mi ta nyenō nye dulo numbu ne kō, eru, nē wune bīya nye kwā nō pemo nye kimote.> ⁴⁵ Yudas dyanma kōpō kōpō kē ke keki Yesus lēpō nde: «Yekele!» kwā dulo numbu ne. ⁴⁶ Dete, ε botu baka ḡgbō biye Yesus. ⁴⁷ E wete mō te ε bā womete kō sute kafa kōtō ne mō mesay me nyanḡwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyē pesō tō ne bete ke meneti. ⁴⁸ E Yesus diyē botu benōri nde: «'Mi ka mō gubō, né wune bū mekafa nē metegbe yí nje biye ne mi? ⁴⁹ Mi dikima diyō metu hene ke njoka yun tedye bomō melepi me Njambiyē ke mbanjō Njambiyē, ma wune tī biye mi na. Yo nde, meyasi kwānḡnḡwe deke, né melepi mete yi diyē ketinate ke mekana me Njambiyē ké si tondu.» ⁵⁰ Ndana, ε bejeke hene si posiye lī nye. ⁵¹ Wete gwanjō bā ke beḡwe Yesus ndi ne gbela gwey ke yotu kine yiḡa lambō ke moyte na. E bo kwabe nye. ⁵² Yasi wete, ε nye wekidye gwey tikō ne bo sedye kwā sokere.

Yesus ke mbombu nyanḡwe

josi Beyuden

(Mt 26; Lk 22; Jḡ 18)

⁵³ Bo boḡma Yesus kē nō ke yi nyanḡwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyē. Bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyē hene nē betomba be dya nē botu be ketina meyasi wesidyama womete. ⁵⁴ Piyer bā ke beḡwe Yesus ne naḡ kumō ke moy ndoko nyanḡwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyē. E nye kwā

dīyo metidyε bene botu be mesay kwā wētina dīte. ⁵⁵ Bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyε nè bomō hene be bā ke njōn nyangwe jōsi Beyuden baka sanma to lēpi te yi bo ta lēpō sunḡwe ne Yesu yī wo ne nye. Ma yasi wete, bo sanma denḡo. ⁵⁶ Yo nde, bomō budyate dīkima nje pēsō lēpi nye nye ke numbu. Ma ḡḡin yan bā dēle dēle. ⁵⁷ Baḡa bomō temma pēsō lēpi nye nye ke numbu lēpō nde: ⁵⁸ «He wokuma, a ke lēpō nde: <Mi ta si leke mbanjō Njambiyε te yōkō yi bomō summa ne mēbō kō nje sumō wete ndi ke metu yitati. Mbete yeti mēbō me bomō ta sumō na.> » ⁵⁹ Ko dēte, ḡḡin yan bā sendi dēle dēle ke lēpi te yi bo lēpima ké. ⁶⁰ E nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyε teme ke mbombu bomō hene diyε Yesu nde: «'Wε yeti ke yeḡsa ka yaḡa ke yasi te yi botu lēpe sunḡwe ne wε ké na?» ⁶¹ E Yesu dīyε ndi ne sem kinε yeḡsa yaḡa na. E nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyε basidyε diyε nye lēpō nde: «'Wε ka *Krist, mōnō Njambiyε te ε ne meluksa kō?» ⁶² E Yesu yeḡsa nde: «I, yo mi. Wunε ta bεḡε *Mōnō mumō metidyε ke mbam bō Njambiyε te ε ne ḡḡunḡudyε hene kō. Wunε ta bεḡε sendi nye ke nje ke mōy kulutu ke dyobō.» ⁶³ Ndana, ε nyangwe kum botu be nyena sadaka nye Njambiyε nyale melambō ke yotu ne lēpō nde: «Iḡge yi bo ta lēpō sendi nye wuse ké? ⁶⁴ Wunε wokuma lēpi gbutu te yi nye lēpima sunḡwe ne Njambiyε ké. Ke yun, ne bēḡa nan?» E bo hene pēsε nde, yakama nde, bo wōku nye. ⁶⁵ E baḡa kandε sana meseri ke yotu ne,

woto misi mɛnɛ, sɔmɔ nyɛ lɛpɔ nyɛ nyɛ nde: «Tubɔ mɔ te ɛ sɔmma wɛ kɔ.» Ɛ botu bɛ mɛsay biyɛ nyɛ kandɛ kpakina nɛ kɛ pokɔ.

Piyɛr kɛ tonɔ nde, a yeti kɛ

*duwɛ Yesus na
(Mt 26; Lk 22; Jh 18)*

⁶⁶ Kɛ ɲgimɔ te yi Piyɛr bɔɔ ndi kɛ mɔy ndoko kɛ sɛ kɛ́, ɛ wɛtɛ nya te ɛ bɔɔ kɛ njoka bɔmari bɛtɛ bɛ dɪkima kelɔ mɛsay kɛ tɔ nyangwɛ kum botu bɛ nyɛna sadaka nyɛ Njambiyɛ baka nje. ⁶⁷ Kɛ nyɛ ma bɛɲɛ Piyɛr kɛ mɛwɛtina mɛ dɪtɛ kɛ́, ɛ nyɛ sɛɲgile nyɛ lɛpɔ nyɛ nyɛ nde: «Wɛ sendi, wɛ bɔɔ wúnɛ Yesus te mɔ Nasaret.» ⁶⁸ Ɛ Piyɛr tonɛ lɛpɔ nde: «Mi yeti kɛ duwɛ yaɲa na. Mi yeti kɛ wokɔ mbɛ to yasi te yi wɛ kwadɔyɛ lɛpɔ kɛ́ na.» Ɛ Piyɛr jisɛ kɛ mɔy ndoko kɛ pɛlɛ numɛy te. Ɛ mbam kubɛ kɔkɛ.

⁶⁹ Kɛ nya kɔ ma bɛɲɛ Piyɛr wolo kɛ́, ɛ nyɛ kandɛ lɛpinate sendi nyɛ botu bɛtɛ bɛ bɔɔ womɛtɛ baka nde: «Mbam kɔ kɛ njoka botu bɛtɛ.» ⁷⁰ Ɛ Piyɛr basidɔyɛ tonɔ. Diyɔ nɛ mbɛt kɛ kɔɲ te kɛ́, ɛ botu bɛtɛ bɛ bɔɔ womɛtɛ baka lɛpɛ nyɛ nyɛ nde: «Gbate, wɛ kɛ njoka botu bɛtɛ, ketɔ wɛ mɔ Galile.» ⁷¹ Ɛ Piyɛr kandɛ mɛkinja mɛ yotu biyɛ kwey biyɛ ɲjɪ lɛpɔ nde: «Mi yeti kɛ duwɛ mbam te yi wunɛ lɛpɛ nɔ kɔ na.» ⁷² Yaka nɛ mbam kubɛ kɛ kɔkɔ kɛ mɛɲga yibate. Ɛ Piyɛr nje takɛ lɛpi te yi Yesus ma lɛpi nyɛ nyɛ nde: «Wɛ ta tonɔ kumɔ muka mɛɲga yitati nde, wɛ yeti kɛ duwɛ mi na piɲɔ te yi kubɛ tɪ pa kɔkɔ kumɔ mɛɲga yibɔ.» Kɛ Piyɛr ma takɛ lɛpi yinɔri kɛ́, ɛ nyɛ kandɛ dɔkwe.

15

Yesus ke jɔsi ke mbɔmbu Pilat (Mt 27; Lk 23; Jh 18)

¹ Bememene sut bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ kelma kutu bene betomba be dya nɛ botu be ketina meyasi nɛ bomɔ hene te be diye ke nyanɔwe jɔsi Beyuden baka. Ke bo ma si woto Yesus kɛ, ɛ bo bu nye kwɔ no kaɛe nye nye Pilat. ² Pilat diyma nye mediyɔn lepɔ nde: «Wɛ kumande Beyuden nde?» ɛ Yesus yɛnsa nye nye nde: «Yo nda yi wɛ lepɛ kɛ.» ³ Bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ lepima budya meyasi sunɔwe ne nye. ⁴ Pilat ka mbɔmbu diye nye nde: «Wɛ yeti ne yaɛa te yi lepɔ na? Wɛ yeti ke wokɔ meyasi hene te yi bo lepɛ sunɔwe ne wɛ kɛ na?» ⁵ ɛ Yesus diye ne sem kine yɛnsa se yaɛa na. ɛ Pilat nɔbakima budyate.

⁶ Ke ngimɔ jeso *Paska hene Pilat dikima sɔɛe bo ne mɔ jɔbo wete, yɔko yi bomɔ dikima lepɔ nde, a sɔɛa bo ne nye ko. ⁷ Wete mbam nde Barabas bɔ ke jɔbo bene bekumbo bene, keto bo woma mumɔ ke ngimɔ te yi bo desɔ ne to bomɔ sunɔwe ne bekum be dya kɛ. ⁸ Ngil bomɔ sutiya kɛ pe yi Pilat kande diyɔna ne nde, a nyɛki bo yasi te yi nye dikɛ nye bo kɛ. ⁹ ɛ Pilat nje diye bo nde: «Wune kwɔdyikwe nde, mi sɔɛa bo ne kumande Beyuden yɔkidye nye nye wune?» ¹⁰ Pilat diya dete, keto a duwɔ nde, bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyɛ bɔ ne beya temɔ sunɔwe ne Yesus. ¹¹ Ko dete, bo sesidya bomɔ nde, bo lɛpi nye Pilat nde, a sɔɛa bo ne Barabas yɔkidye nye bo, tiko Yesus. ¹² ɛ Pilat basidye diye bo nde:

«Wune kwádyikwe nde, mi kêl nan ne yoko yi wune jeba nde kumande Beyuden ko?» ¹³ E bo kembe wolo lepo nde: «Igbako nye ke kroa!» ¹⁴ E Pilat diye bo nde: «Ma yo kwalo beya yasi te nda yi nye kelma ké?» E bo kembidya ndana kwa to te lepo nde: «Igbako nye ke kroa!» ¹⁵ Pilat kwadya wedye temo yan kelo nda yi bo diyma ké. Dete, e nye soṅe bo ne Barabas yokidye nye nye bo. Ke nye ma si nye deti nde, bo njuru Yesu ne njambala ké, e nye kaṅe nye nye bo, né bo kè ṅba nye ke kroa.

¹⁶ Besoja nja ṅboso Yesu kè nò ke moy sɛ ndoko ke mbanjo Pilat ke numey tu dyene. E bo wesidye ndingele njoṅ besoja hene. ¹⁷ Bo lenja nye wete kpaṣa tena gambo, bu yiṅa mekol ne mesuru kete ké jako ne dṅṅwe te lenje nye ke to. ¹⁸ E bo kande sombila ne lepo nde: «Kumande Beyuden, he lèpi!» ¹⁹ E bo bu kum soṅ kwele ne nye ke to, sa meseri ke yotu ne, kuse meboṅ koto mbombu ke mbombu wene. ²⁰ Ke bo ma si sidye serka ne dete ké, e bo soṅe kpaṣa tena gambo yinori ke yotu ne, nje lenje nye melambo mene, ṅboso nye kwa nò, né bo kè ṅba nye ke kroa.

*Bo ke bu Yesu kè ṅba ke kroa
(Mt 27; Lk 23; Jn 19)*

²¹ Mbaṅa mbam nde Simoṅ, mo Siren, sangwe ne Aleksandere nè Rufus ba ke kwa ne nje ne nje wule ṅwan. E besoja jeliye nye nde, a soṅa kroa Yesu. ²² Bo boṅma Yesu kumo nò ke mbeṅ te yi bo jeba nde Golgota, yite nde Mbeṅ gboṅgo to. ²³ Kumò mate, e bo bu yiṅa menjam mete yi bo pulma nè yiṅa yasi nde *mir ké nye

nde, a hōbiya. Yasi wete, a tĩ hōbiye na. ²⁴ Ke bo ma si ngba nye ke kroa dete ké, ε bo bu melambo mene lu ke mbari yí kabidya ne yo, yí duwe ne ngabiye te yi mumo hene ke njoka yan yakama bu ké. ²⁵ Bo ngbáki nye ke hawa yitan jo yini te yi bemenmene. ²⁶ Yí tedye ne to soṅ ne, bo ketima yiṅa yasi ngba ke to kroa ne nde: <Yoko kumande Beyuden.> ²⁷ Bo ngbama sendi nyanṅwe botu be gubo yiḅa ke kroa nda Yesus, wete ke kroa te wene pulo mbam bo ne, wete ke wene pulo gare. ²⁸ Dete, lepi te yi yo ketinate ke mekana me Njambiyé nde: <Bo tolma nye ke njoka botu be beya mekele> ké, sima tondo.

²⁹ Botu bete be dikima kwá kwango ne nje baka dikima toyé nye kenje ndingile to soṅe poko lepó nde: «Hey we! We mo te ε leke mbanjo Njambiyé nje sumo ndi ke metu yitati ko, ³⁰ jonṅwe yotu yo ne nguru wo piye ke kroa.» ³¹ Bekum be botu be nyena sadaka nye Njambiyé nè botu be tedya membonṅa dikima nyeto sendi nye tande yan lepó nde: «A dikima jonṅwe baṅa bomo, ma a yeti ne deti te yi jonṅwe yotu ne ne nguru wene na. ³² Ma *Krist te kumande Isarayel pikwe ngenje ndana ke kroa, né wuse beṅ, né wuse tiki temo ke yene.» Botu bete yi bo ngbama bo bene be Yesus baka dikima toyé sendi nye.

³³ Ke bembe yeso ma dya ké, ε yitil kele ke ndingele meneti kumo ke hawa yitati te yi bekoko. ³⁴ Ke hawa yitati ma dya ké, ε Yesus kembe ne men ke kwey lepó nde: «Eloy, Eloy, lama sabatani?» Yite nde: <Njambiyé wombe,

Njambiyε wombe, wε lεη mi keto ηge?> ³⁵ Ke baηa botu βete βe βa womete baka ma woko dfe te kε, ε bo lεpe nde: «Ne woku ndi, a ke jeba Eli.» ³⁶ E wete mbam ke njoka yan sedye kε bu yiηa yasi nda kusa tpe ke yiηa dyanjina menjam somo ke jeti sambile nye nye nde, a hobiya. E mbam te lεpe nde: «Ne tiki, he pa βeη, simande Eli ta nje pidye nye soηe ke kroa.» ³⁷ E Yesus kembe detinate jeye gwe. ³⁸ E nyanawe lamba te yi ba kesate ke mbey te yi ne kiyu ke mbanjo Njambiyε kε nyaliye ke bembe kande kwey kumo nji. ³⁹ Ke kum besaja gomay te ε ba womete ke teri ke mbombu Yesus ko ma βeηe nda yi Yesus jeyma no kε, ε nye lεpe nde: «Mbam ko ba gbate Monu Njambiyε!» ⁴⁰ Baηa boma ba sendi womete. Bo dikima diyu ne nan βeηe yasi kenje. Mariya te ηgondu Magdala ne Mariya te nyanawe ne Yoses bene Jak te ε ba monosike ke njoka beso ko, nje bu sendi mbanja nyari nde Salome ba ke njoka boma benori. ⁴¹ Bo dikima βengwe Yesus kelo mesay nye nye ke ηgimo te yi nye ba no ke Galile kε. Yo ba sendi ne baηa budya boma βe temma nje Yerusalem bene βe Yesus baka.

Pumbuna Yesus
(Mt 27; Lk 23; Jη 19)

⁴² Bekoko sima dya, yo ba ηgimo te yi bo dikiki komsa kete yi tedye nde, ηgimo mewedya mete yi yeso *Saba ta βe ke kande. ⁴³ E Yosep te mo Arimate dya. A ba ke njon nyanawe josi Beyuden. Bomo ba ke jesu nye. Sendi, nye ne ηguru wene ba ke ladye *Kando Njambiyε. E

nye tiŋe temo kè ke yi Pilat kè diyε mun Yesus. ⁴⁴ E Pilat nḡbakima yí woko nde, Yesus gwā dete ne kpeteŋ. E nye jeba kum beŋoja ko diyε nye, simande Yesus ma kiki gwe. ⁴⁵ Ke kum beŋoja ma lepo nye nye nde, Yesus gwā gbate ké, ε nye jaye nde, Yosep bôŋ mun ne. ⁴⁶ E Yosep bome ndombo kwā pidye mun Yesus ke kroa boye ne ndombo kè niŋgwe ke boŋsoŋ te yi bo timma ke wete nyanḡwe tari ké. E nye nje biŋgile wete tari difo ne numbu te. ⁴⁷ Mariya te nḡondu Magdala nè Mariya te nyanḡwe ne Yoses beŋma mbey te yi bo pumbuma nye kete ké.

16

Womiya Yesus

(Mt 28; Lk 24; Jh 20)

¹ Ke yeso *Saba ma si kwā ké, ε Mariya te nḡondu Magdala nè Mariya te nyanḡwe ne Jak nè Salome bome yiŋa memuto mete yi ba ne kimo metul, né bo kè nye ke yotu Yesus. ² Bemeŋmene sut ke bosa yeso te ε kande jonja sonḡi, ε bo teme yí kè ke boŋsoŋ ke nḡimo te yi njanjakwe nje no ké. ³ Bo dikima diyna nde: «Nda ta njeŋe tari soŋe ke numbu boŋsoŋ nye wuse?» ⁴ Ke bo ma kaŋe misi, bo béŋa nde, bo ma njeŋe tari yinori soŋe. Yo nde, yo ba nyanḡwete budyate. ⁵ Ke bo ma nyiŋe ke moy boŋsoŋ, bo béŋa mbaŋa gwanjo metidyε pulo mbam bo ne wumna gambo ke yotu. E bo gwe wɔ budyate. ⁶ E nye lepe nye bo nde: «Ne tí gwaki wɔ na. Wune sán Yesus te ε Nasaret yi bo nḡbama ke kroa ko. A ma womiye, a yeti se waka na. Ne béŋa mbey

te yi bo ningwa nye kete ké. ⁷ Ma wune kên kè lɛpɔ nye Piyer nè bejeki bete bari nde, a ma kande kwà ne wune kè pɛ Galile. Wune ta beɛe nye mate nda yi nye ma lépi nye wune ké.» ⁸ E bo punde ke boɲsɔɲ sɛɔye kwà ne mɛɲgwɔɲgwa, yo kwanɲa to yan. Dete, bo tĩ lɛpɛ yaɲa nye mumɔ na, keto wɔ kwanɲa bo buɔyate.

*Yesus ke punje yotu nye bejeki bene
(Mt 28; Lk 24; Jh 20)*

[⁹ Yesus womiya bemɛɲmɛnɛ ke bosa yesɔ te e kande jɔɲja sɔndi. E nye kande punje yotu nye Mariya te ɲɔɲdu Magdala yi nye sɔɲma beya mesisɲ yitan jɔ yiba ke yotu ne kɔ. ¹⁰ E nye kwà kè yekidye yo nye botu bete be jɔɲnama bene be Yesus baka. Bo bɔ ke wo yotu leɔ. ¹¹ A lɛpima nye bo nde, Yesus ne jɔɲ, a beɲma nye. Ke bo ma wokɔ dete ké, bo tĩ jaye na. ¹² Ke kɔɲte, e Yesus punje yotu nye baɲa yiba ke njoka yan ne yiɲa yotu deɛ ke ɲgimɔ te yi bo bɔ ke kè ke yiɲa mɛlunde ké. ¹³ E bo yɔkwɛ nje yekidye sendi nye benjɔɲ ban. Yasi wɛtɛ, bo tĩ jaye sendi yasi te yi bo lɛpima nye bo ké na. ¹⁴ Ke kɔɲte yinɔri, e Yesus nje punje sendi yotu nye bejeki bene kamɔ jɔ wɛtɛ ke ɲgimɔ te yi bo bɔ ke ɔyena ké. A ndeyma bo, keto bo bɔ ne meso ke temɔ. Sendi, bo tĩ tiki temɔ ke yasi te yi botu bete be beɲma nde, a womiya lɛpima ké na. ¹⁵ Ke kɔɲte, e nye lɛpɛ nye bo nde: «Wune kên ke to mɛnɛti hɛnɛ kè peɛ Kimɔ Tom nye bomɔ hɛnɛ. ¹⁶ Mɔ te e ta tiko temɔ ke Kimɔ Tom te, jaye nde, bo tɔpa nye ke mɔrɔku, mɔ te ta ju. Ma yɔkɔ e ta ɔiyɔ kine tiko temɔ ke Kimɔ Tom te na, jɔsi ta balɔ ke to

ne. ¹⁷ Botu bete be ta tiko temo ke Kimɔ Tom te baka ta kelo kwalɔ meyekambiyɛ te yike, yo nde, bo ta soɲe beya mesisiɲ ke yotu bomɔ ne diɲo dyembe. Bo ta lepina ne yiɲa menumbu. ¹⁸ Bo ta biye sendi benyɔɲe lalɛ ne bo. Ke bo hoɓiye yiɲa yasi te yi ne loku kete, yo ti kelo bo yaɲa na. Bo ta kase mebo ke yotu botu bekɔn, mekɔn man ma siyɔ.»

*Yesus ke yɔkwe kɛ dyobo
(Lk 24)*

¹⁹ Ke Kumande Yesus ma si lepina nye bo kɛ, ε Njambiyɛ yɔkidye nye kenje dyobo. ε nye kwa kɛ diyɔ ke mbam bo Njambiyɛ. ²⁰ ε bejɛke nje kwa kɛ pele Kimɔ Tom ke membey hɛnɛ. Kumande Yesus ha ke koɲ yan, nye bo deti te yi kelo meyekambiyɛ, nɛ bomɔ duwe nde, lepi te yi bo lepe kɛ, gbakasi.]

Μελεπι με Njambye Jonja Mbon
Kako: Μελεπι με Njambye Jonja Mbon New
Testament
Le Nouveau Testament en langue kako (kako-est)
Cameroun et RCA

copyright © 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kako)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

01d5712f-3809-5574-9928-b20d539536e3